

Non omnis est non homo non iustus

Quidam non homo non iustus est

Non omnis non homo iustus est

Has igitur si quis diligenter inspexerit duas comparationes duabus convenientissimam consequentiam consensumque monstrabunt.

Incipit liber quintus

Arinam operis huius emensi partes ea que sequuntur licet magnis questionibus impedita tamen audacius atque animosius exequemur. nec defatigari in singulis partibus oportet totius dialectice prodegre aggressus atque expedire doctrinam. itaque rectam commentationis serie terimus.

Transposita vero nomina et verba idem significant. ut est albus homo. et est homo albus. nam si hoc non est. eiusdem multe erunt negationes. sed ostensum est: quia una unius est. eius enim que est. est albus homo. negatio est. non est albus homo. ei vero que est. est homo albus. si non eadem est ei que est. est albus homo: erit negatio vel ea que est. non est non homo albus. vel ea que est. non est homo albus. Sed altera quidem est negatio eius que est. et non homo albus. alia vero eius que est. est albus homo quare erunt due unius.

Docet nunc quoniam si nomina et verba transferantur et aliud prius aliud vero posterius predicetur: una sine dubio significantiam retinere. Siue enim quis dicat. est homo albus: siue est albus homo siue homo albus est: siue albus homo est: siue quomodolibet aliter ordinem predicationis permutet: eadez sine dubio significatio permanebit. et hoc quidem fortasse oratoribus vel poetis non eodem modo perspicendum est: quo dialecticis. Etenim quantum ad compositionem orationis spectat: maxime differt quo verba et nomina predicationis sue ordine proferantur. Multum enim interest in eo quod ait Cicero. ad hanc te amantiam natura peperit: voluntas exercuit: fortuna seruauit. ita dixisse ut dictum est: an ita. ad hanc te amantiam peperit natura: exercuit voluntas: seruauit fortuna. Sic enim minor est sententie magnitudo: minusque in ea lucet id quod si sic componatur eminet: et se se vel nolentibus hominum auribus animisque patefacit. Rursus cum dicit Virgilius pacique imponere morem potuisset seruare metrum: si ita dixisset. moremque imponere paci. sed esset debilius sonus: nec eo ictu verus tam preclare ut nunc compositus diceretur. ergo non idem valet oratoribus vel poetis verborum nominumque ordo mutatus. Quod enim ad compositionem spectant: multum in ordine sermonum ornamentum reperient. Dialecticis vero quibus nulla est ad orationis leporem cura loquendi a quibusque sola veritas perscrutatur: nihil differt quolibet ordine verba et nomina permutentur: cum tamen eandem vim quam prius in significatione retineant. sed nec apud ipsos modis omnibus permutato ordine dictionis eadem semper vis significatioque seruatur. Nec enim particula que negatiua est id est non multum valet multamque differentiam perficit varijs adiecta locis. Si quis enim dicat homo albus non est: faciet indefinitam simplicem negationem. Si quis vero dicat. homo non albus est faciet indefinitam ex infinito predicato affirmationem

Si quis autem predicet non homo albus est: idem quoque constituit ex infinito subiecto indefinitam affirmationem. rursus si quis dicat omnis homo non iustus est. hec consentit ei que dicit nullus homo iustus est. Quod si idem non ad vniuersalem determinationem ponatur: ut dicatur non omnis homo iustus est. non iam vniuersalis affirmatio infinite predicationis consentiens vniuersali simplici negationi fit: sed potius particularis negatio simplex: vides ne igitur quam multas faciat differentias negatiua particula diuerse nominum predicationi coniuncta. Sed quare hec ita sint: potest tamen alio modo eadem diuersis in locis posita eandem vim significationemque seruare. si enim sit posita non particula cum vniuersalitate sua: cum eadem ipsa sepius permutetur: idem sine dubio in significatione consistit. Si quis enim dicat non omnis homo albus est: particularis est simplex negatio. si quis vero sic dicat. homo non omnis albus est: eadem significatio est. Vel si hoc modo. homo albus non omnis est nec hec a superiore significatione discedit. vel si quis amplius permutet dicens homo albus est non omnis a superiore significatione nil discrepat. Eodem modo vel si quomodolibet aliter permutetur: cum propria tamen vniuersalitate determinatione diuerso modo permutata idem semper necesse est in significatione seruetur. eodem modo si eadem non particula cum alio nomine vel verbo iuncta sepius transferatur. Ut cum dicimus homo iustus non est. Rursus homo non est iustus. rursus non est homo iustus. eadez significatio retinetur. Quocirca si sola particula negatiua permutata sit: et non eodem semper ordine predicetur: multas differentias faciet propositionum. Si vero iuncta cum alio nomine sepius (ut dictum est) transferatur eadem in translationibus omnibus significatio permanebit. His igitur ita dispositis videndum est que sit Aristotele demonstratio. verba et nomina transposita eandem semper vim significationemque subijcere. ait enim transposita vero verba et nomina idem significant: ut est homo albus est. albus homo hec enim transpositis nominibus atque verbis eandem retinent significationem. In illa enim prius albus est: posterius homo. in hac autem prius homo: posterius albus: quod si hoc falsum est: et non sint eadez: sed a se diuerse sunt. Impossibile aliquid inconueniensque contingit. erunt enim due negationes unius affirmationis quod est impossibile. Ostensum enim est quoniam una unius est affirmationis negatio. Nunc igitur videamus si hec affirmationes que dicunt est albus homo: et est homo albus: non sunt eadem: sed diuerse quemadmodum unius affirmationis due sunt negationes. et primo quidem disponantur hoc modo. est albus homo. est homo albus. huius ergo propositionis que dicit est albus homo erit negatio ea. scilicet que proponit non est albus homo. alia namque que esse possit rationabiliter non poterit inueniri. disponantur igitur rursus eadem et superior affirmatio cum propria negatione.

Est albus homo
non est albus homo
est homo albus

Cum igitur eius que dicit est albus homo. negatio sit ea que proponit non est albus homo. si ea que dicit est homo albus diuersa erit ab ea propositione que pronunciat est albus homo alia erit eius negatio. sit ergo aut ea que dicit non est

De interpretatione secunde editionis liber. v.

non homo albus: aut ea quae dicit non est homo albus. Rursus igitur disponantur due quidem affirmatiões prime alternatim posite: et e contrario confessa prioris negatio. Contra secundum vero utraq; he negationes quas diximus ascribantur.

Est albus homo Non est albus homo

Est homo albus Non est homo albus
Non est non homo albus

Chis igitur ita descriptis eius propositionis que dicit est homo albus: non potest esse illa negatio que dicit non est non homo albus. Illius est enim negatio que habet subiectum infinitum: quae dicit: est non homo albus. similiter autem si quolibet aliam quis posuerit negationem eius sine dubio alia reperitur affirmatio. Unde fit ut relinquatur ea eius esse negatio que proponit non est homo albus: est ergo negatio eius que dicit est homo albus ea que dicit non est homo albus. sed eius affirmationis que proponit est albus homo negatio est et ista que dicit non est homo albus. Quod probat ea res quae inter se verum falsumque diuidunt. nam si verum est esse album hominem: falsum est non esse hominem album. Quod si in aliquibus verum inuenitur: hoc secundum indiffinitionem propositionis agnoscitur non secundum negationis formam: ut magis secundum quantitatem non sint sibi oppositae potius quam secundum qualitatem. quae illa res monstrat si quis sic dicat. Est albus omnis homo si contra hanc ponatur non est omnis homo albus: perspicuum est quoniam inter se et veritatem diuidunt et falsitatem. vnam enim veram esse necesse est. vnam falsam. quare etiam si determinationes auferantur: eadem oppositio redit licet sit indefinita. Nam sicut in ea que dicit omnis homo iustus est: non omnis homo iustus est: sublatis omnis et non omnis homo iustus est: homo iustus non est: affirmatio et negatio oppositae sunt. Ita quoque in his sublato omni et non omnis ea que dicit est albus homo ei que dicit non est homo albus opposita est. additis enim determinationibus vna semper vera est: altera falsa sed diximus quoniam affirmationis eius que dicit est albus homo negatio est non est albus homo. Due igitur negationes non est albus homo: et non est homo albus: vnius affirmationis sunt: que enunciat est homo albus. quae euenit si negationes he que dicunt non est homo albus: et non est albus homo a se diuerse sunt quae ex eo contingit quae prius propositum est eam que dicit est albus homo diuersas esse ab ea que dicit est homo albus. quae si hoc impossibile est ut vna affirmatio duas habeat negationes. et perspicuum est contra eam affirmationem que dicit est homo albus utraque has negationes que dicunt non est albus homo et non est homo albus opponi he a se diuerse non sunt sibi consentiant: et tamen permutatione nominis distant. Ceteris autem omnibus eadem sunt. quae si he negationes eadem sunt: eodem quoque sunt affirmationes. Recte igitur dictum est quoniam transposita nomina et verba eandem vim significationemque tenent. Sensus ergo totus ita se habet. hoc autem modo ordo verborum. Transposita inquit nomina et verba idem significant et est horum exemplum ut est homo albus: est albus homo. In his enim nomina transposita sunt. Nam si hoc non est. id est si non idem significant nomina et verba transposita: quiddam impossibile et inconueniens contingit. Aut. n. eiusdem multe erunt negationes. id est eiusdem affirmationis multe negationes erunt. sed hoc impossi-

bile est. ostensum est enim quoniam vna vnius est. Due ergo negationes vni opponi affirmationi: si verba et nomina transposita non idem significant: sic demonstrat. eius enim que est. est albus homo. scilicet affirmationis. negatio est non est albus homo. Contra illam enim affirmationem hec negatio iuste opponitur. eius vero quae est. est homo albus. id est alterius affirmationis si non eadem est ei que est. est albus homo. id est si diuersa est a priori propositione que dicit est albus homo: et non est ei eadem: ac si diceret si ei non consentit. erit negatio vel ea quae est non est albus homo: vel quaecumque alia: quam si quis ponat esse negationem vna ratione refellitur: quam hic quoque posuit. refellitur autem hoc modo. ait enim. Sed altera quidem est negatio eius que est. est non homo albus: altera vero eius que est. est albus homo. Inter duas enim negationes quas posuit illam. scilicet que dicit non est non homo albus: et eam que proponit non est homo albus: illa que dicit non est non homo albus negatio est affirmationis infinitum habentis subiectum: que dicit: est non homo albus. alia vero scilicet que proponit non est homo albus: eius est negatio que dicit est albus homo. cum ea enim verum diuidit atque falsum. Quare erunt due negationes vnius affirmationis. sed hoc impossibile est.

Quoniam igitur transposito nomine et verbo eadem sit affirmatio et negatio manifestum est.

Superiorem argumentationem hac huius sententiae conclusionem confirmat. fecit autem hunc sillium in secundo modo hypothetico: quem idem demonstrabilem vocat hoc modo si primum est: secundum est: sed secundum non est primum igitur non est. id est si transpositis verbis et nominibus non sunt eadem propositiones: vnius affirmationis due sunt negationes. sed hoc impossibile est. Non igitur diuerse sunt propositiones transpositis verbis et nominibus.

At vero vnum de pluribus. vel plura de vno affirmare vel negare. si non est vnum ex pluribus. non est affirmatio vna neque negatio. Dico autem vnum. non si vnum nomen positum sit. non sit autem vnum ex illis. ut homo est fortasse et animal. et mansuetum et bipes. sed ex his vnum sit. ex albo autem et homine. et ambulare non est vnum. quare nec si vnum aliquid de his affirmet aliquis. erit affirmatio vna. scilicet vox quidem vna. affirmationes vero multe. nec si de vno ista. sed similiter plures.

Multos talis loci huius caligo confundit: ut digne exequi et quod ab Aristotele dicebatur expedire non possent. Illos autem supra iam diximus magne fuisse cure apud peripateticæ secte principes diiudicare que esset vna affirmatio vel negatio: que plures. Neque enim vocis sonitu cognoscuntur aut numero terminorum: est enim ut vna quidem res de vna predicetur: et non sit vna enunciatio. potest etiam fieri: ut vel plures de vna re predicentur vel vna de pluribus vna tamen ex his omnibus enunciatio fiat: que res maxime apud eos cautele fuit: ut vbi incidisset perspecta regula non lateret. Nam si quis dicat canis animal est. non vna est enunciatio. canis enim multa significat. Si quis vero dicat homo animal rationale mortale est: vel animal rationale mortale homo. singule enuntiationes sunt: ideo quoniam quiddam vnum ex omnibus fieri potest. nam de animali rationali atque mortali simul iunctis vnus homo perficitur. Item alia sunt que plura predicantur. de quibus vnum aliquid effici constituique non possit. neque enim si illa de altero predicentur: neque si de illis aliud: vna affirmatio

matio

matio vel negatio est: sed tot dicende sunt affirmatōes esse: quot sint de res: q̄ vel de vna predicatur: vel de quibus vna dī. vt cum dicimus. Socrates caluus ph̄s ambulat: ex caluitie ⁊ ph̄sia ⁊ ambulatione nihil vnū cōiūgit: vt hec quasi alicuius speciem forment. Quo circa siue hec de vno pdicēt: siue vnū de istis: non poterit vna esse enūciatio. ⁊ cōiter quidem totius propositi sensus huiusmodi est. Nūc autem ad ipsi⁹ Aris. verba veniamus. Dicit. n. At vō vnum de pluribus ⁊ plura de vno affirmare vel negare: si non est vnum ex pluribus: nō ē vna affirmatio: neq; vna negatio si iqt plura de vno pdices. vt cū dicit ph̄s sim⁹ calu⁹ Socrates est: vel rursus cum vnū de pluribus predicat. cū dicit. Socrates simus ph̄s caluus est. si ex his pluribus que vel pdicas vel subijcis: vnum aliqd non fit quēadmodū vnum fieri potest de his que predicantur substantia animata sensibilis: id qd ē animal: non fit vna affirmatio nec vna negatio. quādo qdē plura vel pdicant vel subijciuntur: ex quib⁹ cōgregatis vna spēs nō existit. q̄ si vnus de vno aliquis predicauerit quorū nomen vnum plura significat: ex quibus vnum aliqd non fiat: rursus non est vna affirmatio nec vna negatio. Si quis enī dicat canis aīal est: nomē ē canis significat ⁊ latrabilem ⁊ celestē ⁊ marinū: ex qb⁹ iunctis nihil vnum efficitur. Quare qm̄ ex his pluribus vnū aliqd effici non pōt: ex illo quoq; canis nose nō fit vna affirmatio ⁊ vna negō: qd pdicat aut subijcit cum multa significet: ex quibus vnus fieri non possit. qd per hoc ostendit quod ait dico autem vnum non si vnū nomē sit positum: non fit autem vnum ex illis. Id est. n. fieri vt vnum nomen de vno predicetur. sed si vnū ipsorum plura significat: ex qb⁹ vnum non fit: nō ē vna negatio vel affirmatio. neq; n. vox vnaz pficit enūciationē: sed ei⁹ quod significat simplicitat: vel si plura sint in vnum collecta: aliqd vnū faciēdi potentia. huius autem rei subiecit exemplum: quod plurimos sefellit dicens: vt homo est fortasse ⁊ aīal ⁊ bipes ⁊ mansuetum. sed ex his vnum fit. ex albo autē ⁊ boīe ⁊ ambulare non vnum. Idutauerunt alij hūc ita dixisse vt ostenderet exempli gratia se hanc quasi diffinitionē dedisse: ne forte aliqs arbitretur hanc q̄ si veram boīs diffinitionē posuisse: que est aīal bipes māfuetū. Idcirco. n. iquūt dixit fortasse. ⁊ aīal. ⁊ bipes. ⁊ māfuetus. Ille q̄ oīno putaret hmoi esse boīs diffinitionē Aristotelem arbitrari. Alij vō hoc nō ita dictum accepere: sed potius in hanc sententiam dictū Aristotelis scripturamq; interpretati sunt: vt hō est q̄ ⁊ aīal ⁊ bipes ⁊ mansuetum. sed ex his vnum fit: vt ita intelligeretur. homo quidē equaliter se habet ad id quod est homo: ⁊ ad id quod est animal bipes mansuetum. Quocirca si idem est ⁊ equum dicere hominē qd aīal. bipes. mansuetū. necesse ē quotiēs de vno plura hec pdicant id est animal. bipes. mansuetus de boīe: qm̄ equale ē boī quod vnum est vnum quiddaz predices q̄uis tres voces predicare videaris. Sz oēs hi nihil oīno itelligunt: sed est melior expositio: quas Idorphyrus dedit. volens inqt Aristoteles demonstrare que vna esset affirmatio: que non vna: dixit primo quoniam plura de vno pdicare: vel plura vni subijcere nō ē vnā enūciationem facere: nisi ex illis pluribus vnum aliqd fieret. videns idēz qd adhuc plures possent esse affirmationes etiam in his predicatis: q̄ cū plura sint: vnum tamē ex his fieri possit. hoc dixit hō ē fortasse ⁊ aīal. ⁊ bipes. ⁊ mansuetum. Qd autē dico tale est. manifestum quidem sit quoniam si plu

ra de vno pdicentur: ex quibus vnum fieri non possit vel plura subijciuntur vni: ex quibus vnū non fit: non est vna affirmatio nec vna negatio. Illuc autem tractemus de his pluribus: ex quibus vnum aliqd fieri possit. Inueniemus enim ⁊ in his i ipso modo enūciandi plures aliquotiens enūciationes ⁊ non vnā reperiri: quāq; ex pluribus vnus fieri aliqd possit. Si quis enim dicat animal rationale mortale homo est: simul iungens animal rationale mortale: quoniam continue dictum est: ⁊ ex his vnum aliqd fit: vna ē affirmatio. Si vō sit aliqd interualli vt ita quis dicat homo animal: ⁊ rursus rationale: et aliquantulum requiescens dicat mortale est. non est vna affirmatio nec vna negatio. Hec enī intercapedo plurimas efficit enūciationes: rursus si cum coniunctione dicantur homo animal ⁊ rationale ⁊ mortale ē. sic quoq; multe sūt propositiones. Nec differt aliqd vel requiescēdo: vel interponendo coniunctiones dicere: quā si qs dicat homo animal est. homo rationale ē. homo mortale est: que perspicue propōnes multe sunt. Videns ergo hoc Aristote. ita dixit. homo est fortasse ⁊ animal ⁊ bipes ⁊ mansuetum: ad hoc inquit fortasse tanq; si ita diceret ⁊ de homine quidem ⁊ bipede ⁊ mansuetum fit vnum: sed est aliquotiens forte: vt plures propositiones sint: cum ea coniunctio quedam separat atq; discernit. erit enim fortasse hō ⁊ animal: vt hec vna sit ppositio: ⁊ bipes vt altera. ⁊ mansuetum rursus: vt altera. sed ex his omnibus vnus aliqd fit: que cū cōtinue prolata sunt: quoniam ex his vnum aliqd efficitur: vna est propositio. nō autē idē euenit in omnibus. ex albo enim ⁊ boīe ⁊ ambulare non vnū fit. Si quis enim dicat Socrates homo albus ambulat: nō ē vna affirmatio quoniam ex homine ⁊ albedine ⁊ ambulare nulla omnino species fit. Quare conclusio ē: qm̄ nec si de his pluribus: ex quibus vnum non fit vnum aliqd predicetur: vt ex terreno latrabili ⁊ celesti ⁊ marino: quoniam vnum nō fit: ⁊ de his vnū aliqd predicetur: quod dicitur canis: huiusmodi nomen qd plura significat: ex quibus vnus non fit: si de altero predicetur: vel subijciatur alteri: non fit vna affirmatio nec vna negatio. sed erit quidem vox vna: affirmationes vero plurime. siue enim vnum de pluribus predicetur: ex quibus vnus non fit: vel plura huiusmodi de vno: vel si vnum de vno predicetur: quod predicatum plura significet: ex quibus vnus non fit: siue illud predicatum alteri subijciatur: omnino non fit vna affirmatio nec vna negatio. Est autem regula huiusmodi vna affirmatio est: si aut duo termini singulas res significet: aut si plura ita de vno predicentur: vel vni subijciantur: ut ex his vnū aliqd fieri possit: aut vnum nomen quod predicatur vel subijciatur: talia si significet plura: que omnia vnā quodammodo specie valeant congregare.

¶ Si ergo dialectica interrogatio responsionis est petitio vel propositionis vel alterius partis contradictionis. propositio vō vnus contradictionis ps est. non erit vna responsio ad hec neq; enim vna interrogatio. nec si sit vera dictum est autem de his i topicis. Simul autē manifestum est. quoniam nec hoc ipsum quid est dialectica interrogatio est oportet enim datum esse ex interrogatione eligere vtram velit contradictionis partem enunciare. Sed oportet interrogantem determinare.

De interpretatione secunde editionis liber. v.

utrum hoc. sit homo. an non hoc.

Quisquis dialectica utitur interrogatio: hic aut simpliciter interrogat: atque unam propositionem interrogatio ponit: ut si eam sit una responsio: aut utrasque interrogans dicit: ad quas non fit simplex responsio: sed una tota propositio respondet. Si quis. n. dicat interrogans. Socrates aial est: contra hanc talis est responsio aut ita aut non. Si quis vero hoc modo interroget. Socrates aial est an no. contra hanc non est una responsio. si. n. respondet ita: de qua annueris ignorat de affirmatione an de negatione. rursus si non responderis: nescit quam negari volueris affirmationem an negationem. Quare contra huiusmodi interrogationes tota propositio respondenda est. i. altera pars contradictionis: aut tota affirmatio aut tota negatio: ut dicas aut est aial. Socrates: aut si hoc non videtur: respondeas non est animal socrates. In his igitur que multa sunt: ex quibus unum fieri nequit: si fiat una interrogatio: et ipsa reprehensibilis est: et contra eam una responsio. quisque enim ea plura interrogat: ex quibus unum esse non possit: multas facit interrogationes contra quas si simpliciter respondeatur: etiam si vera sit ipsa responsio tamen: iure reprehenditur. Contra enim multiplicem interrogationem multiplex debet esse responsio. Si quis enim dicat interrogans. Socrates philosophus est et legit et ambulat: quia potest fieri: ut sit quidem philosophus et legat non aut ambulet: vel abulet: sed non legit: potest idem fieri: ut et legat et abulet. Si huiusmodi propositionem non erit una responsio. Nam qui ita interrogavit. Socrates philosophus est et legit et ambulat: aut imperite: aut captiosus interrogavit. Contra quam interrogationem si contigerit. Socrates philosophum esse et legere et ambulare. si respondeat ita est: hec quoque responsio reprehenditur. Contra plures. n. interrogationes una responsio non debet adhiberi: etiam si per unam illam vere respondeat: sicut in hac quoque si et philosophus et legit et ambulat: Quocirca si interrogatio dialectica responsionis petitio est: per quam responsionem fiat propositio: ut si dixerit quis interrogans dies est: alius respondeat non fiet inde negatio dies non est. vel certe altera pars oppositionis cum ita interrogat dies est an dies non est: ut congrue respondeat dies esse: aut diem non esse. i. tota propositio. hec que ex his pluribus fiunt atque interrogant: cum unum ex his fieri non possit non sunt simplices interrogationes. quocirca nec ad eas reddenda est simplex responsio. de his autem se in topicis dixisse commemorat. Rursus quoque dialectica interrogatio responsionis est petitio (ut supra dictum est) vel propositionis vel alterius partis contradictionis: quod paulo post demonstrabitur. Imperite illi interrogant: qui dicunt: vel quid est animal: vel quid est homo: oportet enim quod dialectice interrogat: dare ex interrogatione optionem: an sibi respondens affirmationem eligere velit an negationem qui. vero sic interrogat: ut quid est aliqua res velit dicere respondentem: non est illa interrogatio dialectica. Interrogat autem quidam hoc modo. putas ne aia ignis est: cum respondens negaverit. addit. none tibi videtur aliquid esse inter ignem atque aerem medium corpus: ut sit aia: cum respondens hoc quoque abnuerit: ille persequitur: an fortasse magis tibi videtur aquam esse aiaz vel terram. Cum ille neque terram neque aquam aiaz esse concesserit: tunc defessi interrogationibus ita interrogant: que res est ergo aia: hec autem non est interrogatio dialectica: sed potius discipuli ad magistrum aliquid discere cupientis. qui enim aliquid cupit addiscere: interrogat cum qui docere potest: quid sit de quo

ambiget. Dialecticus autem (ut dictum est) ita interrogare debet: ut respondentem sit copia an affirmationem an negationem velit eligere. Oportet enim scire quoniam omnia interrogatio est petitio responsionis. Dialectica vero non cuiusdam responsionis: sed eorum que in utraque parte habeat oppositionem. ergo hoc ipsum quod non est dialectica interrogatio. Oportet enim interrogare ita: ut ex interrogatione respondens possit eligere alteram contradictionis partem debet enim determinare et diffinire is qui interrogat: an hoc sit quod dicitur an non: ut homo animal est an non: ut ille aut affirmationem respondeat aut negationem. quod autem dixit dialecticam interrogationem petitionem esse responsionis vel propositionis vel alterius partis contradictionis: huiusmodi est. Quisquis interrogat affirmationem: aut eandem expetit: ut auditor sibi respondeat: aut contradictionem: ut si quis sic interrogat. homo animal est: si ille annuerit: propositionem reddidit eam scilicet quam proposuit interrogans. si vero interrogante aliquo an homo animal sit respondens dixerit non est: contradictionem respondisse videbitur. Ille enim affirmationem interrogavit: ille negationem respondit quod est contradictio. Rursus si negationem interroget: et ille respondeat negationem: eadem propositionem reddidit quam is qui interrogavit ante proposuit. Sin vero interrogante aliquo negationem: ille affirmationem responderit: contradictio responsa est. hoc est igitur quod ait. interrogationem responsionis esse petitionem. et cuius responsionis addidit: vel propositionis: si idem respondeat: quod ille interrogat: vel alterius partis contradictionis. si cum ille affirmationem interroget: ille responderit negationem: vel si cum ille negationem in interrogatione posuerit: ille affirmationem in responsione reddiderit. Interrogatio autem peripateticos duplex species est: aut cum dialectica interrogatio est: aut cum non dialectica. Non dialectice autem interrogationis due species sunt: una quodammodo summes accidens interrogamus: cui illud accidat: ut cum videmus domum Liceronis: si interrogemus: quis illic maneat: vel quando subiectus quidem ipsum et res sumimus: quid autem illi accidat interrogamus. ut si ipsi Liceronem quod videat: et interroget: quo diuertat: et hec una species est eorum que per accidens non dialectice interrogamus. Altera vero que proponentes nomen quid sit querimus aut genus aut differentiam aut diffinitionem requirentes: ut si quis interroget quid sit animal. vel que diffinitionem aut aliquid supradictorum sumimus: et querimus cuius illa sint: ut si quis querat animal rationale mortale cuius sit diffinitio.

Quoniam vero hec quidem predicantur composita. ut unum sit omne predicamentum eorum que extra predicantur. alia vero non. que differentia est. de homine enim verum est dicere. et extra animal: et extra bipes. et hec. ut unum. et hominem et album et hec ut unum. sed non si citharedus est et bonus et citharedus bonus. Si enim quoniam alterutrum dicitur. et utrumque dicitur. multa inconuenientia erunt. de homine enim verum est et hominem et album dicere. et quare et omne. Rursus si albus ipsum et omne. quare erit homo albus albus. et hoc in infinitum. et rursus musicus albus ambulans. et hec eadem frequenter implicitam. Amplius si socrates socrates est et homo et socrates homo. et si homo et bipes. et homo bipes.

¶ Multa

Multa sunt que cum singulatim vere predicentur: si quis ea coniungat et predicet: veram predicationem tenet. Sunt autem aliqua. que si per se et disiuncta predicentur. vera sunt: si vero coniuncta dicantur: veritate in predicatione non tenent. quod ergo sit differentia eorum oportet agnoscere. si quis enim dicat. socrates animal est verum dixerit. et si quis rursus predicet: quoniam socrates bipes est: hoc quoque verum est. que si coniuncta dicantur. ut est socrates animal bipes est: a propria veritate non discrepant. atque hec quidem in genere et differentia ea que substantialis est socrati. quod si de accidente quoque dicatur: potest idem nihilominus euenire. Si quis enim sic dicat. socrates homo est verum est. et rursus socrates caluus est hoc quoque verum est. quod si iungat dicens socrates homo caluus est. verum rursus ex coniunctis faciet predicationem. Atque in his quidem ea que singulatim vere dicebantur: iuncta veraciter predicata sunt. Sunt autem alia in quibus singulatim quidem predicata vera sunt: iuncta vero qualitate veritatis amittunt ut si quis dicat quoniam Socrates bonus est verum est. rursus socrates quidem citharedus est: sic quoque hoc verum est. Nec coniungere non necesse est: ut sit verum Socrates bonus citharedus est. Potest enim bonum quidem esse homo: et cum sit citharedus non tamen esse bonus: sed in alia quidem re bonus: et in alia tamen artis illius cognitor: non tamen in ipsa perfectus. hoc autem facilius tali liquebit exemplo. Si quis enim dicat quoniam Tiberius Grachus malus est verum est. rursus Tiberius Grachus orator est: hoc quoque verum est. si coniungens dicat. Tiberius malus orator est: falso dixerit. optimus enim orator fuit. si ne quis nos ita dicentes ignorare putet oratoris esse diffinitionem virum bonum dicendi peritus: hec ita dicta sunt ad exemplum potius quam ad veritatem. atque hec quidem proposita ab Aristotele sunt: cuius in textu verba sic constant. Quoniam vero inquit alia quidem predicantur coniuncta et composita: ut ex his unum predicamentum fiat eorum que extra vere predicata sunt. alia vero cum extra singulatim vere predicantur: iuncta veram non faciunt predicationem. Inquirendum est quod eorum sit differentia. exempla autem horum talia sunt. Eorum quidem que extra predicantur vere: nec si coniuncta sunt: naturam veritatis amittunt tale exemplum est de homine enim verum est dicere quoniam et animal et bipes. rursus quoniam animal bipes: verum est de eodem homine dicere ut de socrate. de eodem quoque socrate et hominem extra et album si ita contingit verum est dicere: et de eo predicare animal bipes a veritate non discrepat: atque hec quidem que extra singulatim predicantur vere iuncta vera sunt. quod si de aliquo predicetur quoniam citharedus est: et verum sit: rursus quoniam bonus sit: et verum sit: non necesse est dicere quoniam bonus citharedus est. Potest enim solus esse quidem citharedus: bonus autem homo. hucusque quidem illa disposuit. quoniam autem videbantur quidam arbitrari: quod omnia que singulatim vere predicantur: eadem quoque composita recte dicerentur. Contra hos dicit quoniam multa erunt inconuenientia multa quoque impossibilia sunt: si quis dicat omne quod singulatim predicatur veraciter. id iunctum vero predicari. De homine enim verum est dicere quoniam homo est: nam de socrate qui homo est: vere dicitur quoniam homo est. rursus vere de eodem dici potest. quoniam albus est. Quare et si iungas: et ut unum predicet: verum est dicere de aliquo homine: quoniam homo albus est sed homo qui albus est: verum est dicere de eo quoniam albus est. que et si iungas: erit predicatione socrates homo albus est. que et si iungas: erit predicatione socrates homo albus est. sed de homine albo verum est dicere quoniam albus est. hec

coniuncta socrates homo albus est: albus est faciunt. quod si de homine eodem albo. rursus album predicare velis: verum est: quod circa et si iungas erit igitur predicatione homo albus albus: albus est: atque hoc in infinitum. Rursus si quis de aliquo homine dicat: quoniam ille homo musicus est: si verum dicat adijciat quoque: quoniam idem homo abulans est: verum dicit: si iungat: quoniam ille homo abulans musicus est. si si verum est de aliquo homine predicare: quoniam sit abulans musicus. de abulante autem musico verum est dicere quoniam musicus est erit ille homo abulans musicus musicus. sed de eodem verum est dicere quoniam abulans est. verum erit igitur de eo rursus dicere: quoniam homo abulans abulans musicus musicus est. Amplius quoque socrates socrates est: et rursus homo. erit igitur socrates socrates homo. si et bipes erit igitur socrates socrates homo bipes. si de socrate verum est dicere quoniam socrates homo bipes est. si cum dixi homines: de eodem iam et bipedem dixi. omnis enim homo bipes est verum est ergo de eo dicere quoniam bipes est: si verum erat dicere quoniam socrates socrates homo bipes est: vera igitur predicatione erit. Socrates bipes bipes homo est. sed rursus hominem dixi: atque in eo aliud bipes nolui. omnis enim homo bipes est. Socrates igitur homo bipes bipes bipes est. et hoc in infinitum protracto superflua loquacitas inuenitur. non igitur fieri potest ut modis omnibus quicquid extra dicitur: id iunctum vere predicetur.

Quoniam ergo si quis simpliciter dicat complectiones fieri. plurima inconuenientia contingit dicere. manifestum est. quemadmodum autem ponendum est. nunc dicimus. Eorum igitur que predicantur et de quibus predicatur quecumque secundum accidens dicuntur. vel de eodem. vel altere de altero. hec non erunt unum. ut homo albus est et musicus. sed non est idem musicus et albus. accidentia enim sunt utraque eadem nec si album musicum verum est dicere. tamen non erit album musicum unum aliquid. secundum accens enim album musicum dicitur. quare non erit album musicum unum aliquid. quocirca nec citharedus bonum simpliciter. sed animal bipes non enim sunt secundum accens. amplius nec quecumque insunt in alio. quare neque album frequenter neque homo. homo animal est vel bipes. Insunt enim in homine animal et bipes.

Que superius comprehendit: ea nunc apertissima ratione determinat dicens: de his solum extra predicatis veraciter non posse unam predicationem fieri veram: si coniuncta sint. quecumque autem accidentia sunt eidem: aut cum unum alij accidit: accidens aliud de illo accidenti predicatur. Si quis enim de socrate dicat: quoniam Socrates citharedus est: rursus socrates bonus est. si utraque vere predicet: duo accidentia de vno subiecto predicauit id est de socrate. Quocirca ea non potest ex his fieri una predicatione: ut dicatur socrates citharedus bonus est. rursus si de socrate predicetur musicus: sit enim socrates musicus: de musico autem predicetur albus: et hoc fortasse sit verum: non tamen iam necesse est musicum album esse. Si enim sit musicus socrates: si de eodem musico albus predicetur: predicatur quidem de socrate subiecto musicus. de musico autem quod est accidens predicatur album rursus aliud accidens. Ergo non potest hic una fieri vera propositio: ut dicatur. socrates albus musicus est neque enim semper musicus albus esse potest: sed hanc naturam habent accidentia: ut veniant et recedant. ergo si eius qui musicus albus est: in sole stantis cutem calor fuscauerit. non erit quidem album cum sit mu

De interpretatione secunde editionis liber. v.

ficus. Quocirca neq; tunc cuz vere predicabatur. qm̄
socrates musicus albus est: neq; tunc fuit vera recta
q; predicatio. non enim habet naturā permanēdi ac
cidens: vt semper vere predicet. Ratio aut̄ verboꝝ
sic constat. Qm̄ igit̄ si quis inquit dicat omnino quo
modolibet complexiones fieri. i. vt q; singillatiz predi
caueras: hoc complexū connerumq; proponas: pluri
ma inconuenientia dicere contingit. Multa enim cō
currunt impossibilia: sicut supra ipse monstrauit: tūc
quando ad nimiam loquacitatem perduxit eos eadez
frequenter nomina repetentes quemadmodum po
nendum est nunc dicimus. idest quemadmodum autē
debeant: que sigillatim vere dicuntur iuncta predica
ri: nunc inquit dicimus. Omnia inquit que predicant̄
de alio ⁊ rursus de quibus alia ponunt̄ duplici mo
do sunt: aut enim accidentia aut substantialia sunt ⁊
alie quidem predicationes sunt secundum accidens:
quoties aut accētia duo de substantia: aut accidens
de accidenti alicuius substantie predicatur. alia vero
non secundum accidēs: quoties aliquid de aliquo sub
stantialiter dicitur. Eorum igitur quecūq; s̄m accidēt
dicuntur: eorum vel si duo sunt accidentia ⁊ de eodem
predicentur: vel si alterum accidens de altero accidēs
ti dicatur: ex his non potest vna fieri propositio: neq;
erit vnum si iuncta sint: ut homo ⁊ alb⁹ ⁊ musicus.
albu. n. musicū: qm̄ i vnā formā nō cōcurrūt: non faci
ūt vnā propositionē. Mō. n. idē ē albu ⁊ musicum
vtraq; n. eidem sunt accidentia: non tñ idem sūt. nec
si album de musico predicemus idest accidens de acci
denti: ⁊ hoc verum sit non tñ necesse est id q; musicū
est esse album. neq; enim est vnum aliquid. Accidēter
enim id quod musicū ē albu ē: qm̄ enim id ipsum cui
musicū accidit album ē: iccirco musicū album dicitur
non est autem idem musicum album. Quocirca eadē
ratione tenet: vt non possit idem esse cytharedus bo
nus: nec in vnum corpus coniuncta faciant vnus aliqd
quamq; singillatim vere predicentur. q; si quis aliqd
substantialiter predicet: duasq; res singillatim dicat
possunt in vnā propositionem redire: que substantia
liter vere seiuncte separatimq; ponunt̄. homo enim
cum ⁊ animal sit ⁊ bipes: est animal bipes: ⁊ sit ex his
vna predicatio: Nam neq; animal secundum accidēs
ineff homini nec bipes: quod per hoc ostendit quod
ait. sed animal bipes. non sunt enim secundū accidēs.
Addit quoq; illud quoniam nec ea iuncta recte ponū
tur: quecūq; vel latenter vel in prolotione in aliquo
terminorum continentur: qui in propositione positi
sūt. Iccirco. n. de hoīe albo non debet dici alb⁹: vt ve
niat predicatio homo albus albus: qm̄ iam in homi
ne albo t̄tinet̄ albu. rursus de hoīe iccirco nō debet
predicari bipes: qm̄ licet non sit prolātū: tñ qui hō est
bipes est. sed de hoīe si q; bipes pdicet: de re duos
habente pedes neq; hac differētia qd ē bipes: pdi
cat bipes. quocirca erit hic quoq; hō bipes bipes hō
enī bipes t̄tinet̄ intra se: ⁊ qui dicit hoīes cū sua dif
ferētia dicit. Si q; ergo adhuc predicet bipes: de re
duos hñte pedes bipedē pdicauit. Erit ergo homo bi
pes bipes. s; ita pdicari si d; . Cōtinet̄. n. i hoīe bipes
ad q; si rurs⁹ bipes pdices: molestissimā facies repeti
tionē. hoc. n. est quod ait. Amplius nec quecūq; isūt i
aliquo idest continentur vel prolotione: vt in eo q; est
homo alb⁹ cōtinet̄ i eo albus: qm̄ prolotione iam dictū
ē. aut potestate ⁊ vi: vt in eo q; est homo continetur
bipes: quamq; dictum penitus non sit.

¶ Verum autem est dicere de aliquo ⁊ simpliciter

vt quēdā hominē hominē aut quēdā albū hominē
hominē albū. nō aut̄ semper. sed qm̄ i adiecto aliqd
quidē oppositorū ineff: quod cōsequit̄ cōtradictio.
non verum. sed falsum est. vt hominē mortuū ho
minē dicere. qm̄ aut̄ non ineff. verum est.

¶ Hec qd̄ supiori dicit̄. illic. n. querebat̄ si q; sigillatiz
pdicaret̄: an sp̄ vere eadē iuncta cōpositaq; dicerēt
hic at̄ cōuerso ordine id qrit: an ea q; cōposita vere p
dicāt̄ singillatiz dicta vere dicāt̄. p̄ obitū enī socratis
possum⁹ dicere hoc cadauer hō mortuus ē: ⁊ hoīem
mortuūq; iūgētes vnā inde tñ verā pdicationē face
re. solū aut̄ hoīes dicere cadauer. illud nō ē verū. rur
sus eundē Socratē viuū vex ē dicere qm̄ aīal bipes
ē: ⁊ singillatiz vex ē dicere qm̄ aīal est. quare qrit̄ que
sit h⁹ quoq; differētia pdicatiois: vt cū cōiuncta dicā
tur ⁊ ve de subiectis pdicāt̄: alias qdē extra vere dici
possunt: alias vō p̄ter illā iūctioz si simplicia dicāt̄
falsa sūt. hoc at̄ qsi dubitās dixit. ita enī legēdū ē qsi
si dubitās diceret sic. Vex ē at̄ dicere de aliquo p̄po
sitū iūctūq; aliqd: vt de aliquo hoīe hoīem. aut de
aliquo albo albū. ita vt extra hoīz aliqd simplr pdice
tur. an vero nō sp̄. Et dat regulā q; p̄noscam⁹ an q; cō
posita dicūt̄: eadē singillatiz dicere possunt an mīme.
Quoties enī talia sūt q; pdicāt̄ cū alio: vt in se nō ha
beant iudictionē pdicata p̄nt̄ dici ⁊ sepata veraciter.
Qd̄ si hñt̄ i se cōtradictionē aliquā: que pdicant̄ ⁊ cō
posita dicuntur: separata vere predicari non possunt:
vt ea que dicit cadauer hoīes mortuū vere dicit. solū
autem dicere hoīes vere non potest: iccirco quoniam
prius cū coniunctione predicauit dicens homines mor
tuū: mortuusq; adiacet hominis pdicamēto. cū hoīe
enī pdicatū mortuū cōtradictionē tenet contra hoīes
Est. n. homo animal. mortuus vō non aīal. ergo mor
tuus ⁊ homo cōtradictionē aliquā inter se habent. Il
lud enī est animal: illud vero non animal. Quocirca
qm̄ inter se hñt̄ hec quādā cōtrarietate separatus ho
mo de mortuo homine solus nō dicitur. Eodem quo
q; modo est si quis dicat manū esse marmoreā statue
verū dicit. solum autē manū dicere eam que statue ē
falsū ē. h; . n. manus potestatem dandi accipiendiq;
sed illa marmorea non h; . ergo est quēdā cōtradictio
inter manū ⁊ manū marmoreas: quod illa dare atq;
accipere potest: illa non potest. hec enī sibi opponū
tur cōtradictionis modo. Ergo quotienscūq; tale ali
qd̄ pdicāt̄: vt hō de cadauere: cui tale aliquid coniu
ctū sit atq; adiaceat: quod faciat cōtradictionē cōtra
pdicatū vt hic adiacet mortu⁹ hoī. simulq; pd̄ icat̄
de cadauere: vt faciat contra ipm̄ hoīes cōtradictio
nem: eam que in se contineat: non potest separari ve
ra pdicatio: vt singillatim dicatur. Si vero nō sit ista
cōtradictio potest: vt i eo qd̄ ē. Socrates animal bi
pes est: aīal ⁊ bipes nulla cōtradictioe opponūt̄. quo
circa pōt de eo ⁊ animal singillatim atq; simpliciter ⁊
bipes dici. sensus quidem est huiusmodi: Ordo autē
se sic habet. dubitans enim dixit. Verum est autem
aliquid dicere d̄ aliquo cōpositē ⁊ cōnere: ⁊ rursus
simpliciter: vt quendam hominem aut quendam al
bum hominem. an certe non semper. sed tunc quan
do in adiecto idest in eo quod adiectum cum aliquo
predicatur: ineff aliquid oppositorum talium q; conse
quitur cōtradictio idest quā oppositionem mox cō
sequit̄ cōtradictio: vt oppositiones hominis ⁊ mor
tui sequat̄ cōtradictio. scilicet aīal ⁊ nō aīal. Si igit̄
sic sint: nō ē verū simpliciter pdicari sed falsus. vt ho
minem

minem mortuū: quem coniuncte vere dicere possis: eū dē hominē solum non vere predicabis. Quando enīz hec oppositio in his que predicantur non est: verum est quod cōiuncte predicaueris: et simpliciter predicare. Adiectum est autem ī quo venit aliquotiens oppositio huiusmodi: vt in eo q̄ est homo mortuū: mortuus adicitur homini. Aliter enim vere homo de caduere non potest predicari.

Uel etiam quando inest: semper non verum est: quando vero non inest: non semper verum est: vt homerus est aliquid. vt poeta. ergo etiaz est. an nō secundū accidēs enim predicatur esse de homero. quoniam enim poeta. sed non secundum se predicatur de homero. quoniam est.

Quoniam supra dixerat quando esset in adiecto contradictio nō eē vey simpliciter predicare. quando vō non esset verum esset quod coniuncte diceret simpliciter dicere. hoc ipsuz quoniā videbat in aliquibus nō esse verum consequenter emendat. Ait enim verum esse illud quod supra dictum est: quādo cūq; in adiecto esset aliqua contradictio non esse verū simpliciter predicare quod coniuncte diceretur. Quando autē nō inest contradictio non semper verū est predicare simpliciter quod cōiuncte vere diceretur. Sed aliquoties quidem verum: aliquoties autem falsum. huius rei tale exemplum est. Cum dico homerus poeta est: est et poeta coniuncte de homero vere predicauī. Sin vero dixerō homerus est falsum est: quāq; nō sit aliqua contradictio inter est et poetam: neq; in adiecto est vlla oppositio talis. quā consequatur contradictio. cur autē hoc euenit talis ratio est. De Homero enim poetam quidem principaliter predicamus: euz dicimus Homerus poeta est. est autem verbum de poeta quidem predicamus principaliter: de homero autem secundo loco. non enim iccirco predicamus eē quia Homerus est: sed quia poeta est. Sublato igit̄ eo quod principaliter predicatur idest poeta licet nullam contradictionē habeat est quod adiacet poete: cōtra poetam: non sit vera predicatio dicendo homerus est: Sedm accidēs. n. ē pdicat non principaliter sublata autem principali predicatione quod secundū accidēs pdicabat: continuo falsum repit. qd aut addidit.

Quare in quantiscumq; predicamentis neq; cōtrarietas inest. si diffinitiones pro nominibus dicantur et secundum se predicantur. et non secundū accidēs. in his aliquid et simpliciter verū erit dicere. Quod autem non est. quoniam opinabile est non est verum dicere esse aliquid. opinatio enī ei est. non quoniam est. sed quoniam non est.

Ea que supra dixit vna narratione colligit dicēs. que cūq; eo modo predicantur: vt neq; ī nominibus: neq; in diffinitionibus proprijs aliquam teneāt cōtrarietates: hec et extra simpliciterq; predicata vera sūt vt in eo quod est mortuus atq; homo. hec quidem nominibus nullius contrarietatis contradictionisue sūt Sed si horum pro nominibus diffinitiones reddantur cōtrarietas oppositionis agnoscitur. Si quis .n. hominis diffinitionem dederit dicet esse animal rationale. Si quis mortui dicet esse corpus vita priuatum atq; inanimatum: et ex hoc tota vis contradictionis apparet. Quocirca si sumantur diffinitiones pro nominibus: et in his aliqua contrarietas inesse videbitur. vel si secundum accidēs aliquid predicetur. vt

est de homero: cum de eo poeta principaliter predicetur: non predicabuntur simpliciter vere: quecūq; composita predicabuntur q̄ si neq; vlla contrarietas sit: et per se predicentur et non per accidēs: quicquid cōposite vere dicitur: hoc et simpliciter vere predicat. Quoniam autem fuerunt quidam qui hoc ipsum qd non est eē dicerent totū syllogismū bis propositionibus coniungeres. Quod non est opinabile est. qd aut opinabile est ē. ergo qd non est ē. hoc ergo dicit si verum est predicare inquit de eo quod non est quoniam opinabile est: est quidem verbum de opinabili predicamus: de eo autem quod non est secundū accidēs predicatur est. qm̄ enim qd nō ē opinabile ē: iccirco scdo loco de eo quod nō ē verbū ē pdicamus. Quare non possum simpliciter dicere esse quod non est. Icirco .n. opinabile ē qd nō ē. Scibile .n. eēt si per se esset nō opinabile: sicut homerus iccirco eē dicit. qz poeta est nō qz per se est. Vel certe iccirco dicit homerus esse poeta qz poesis ipsius extat ac pmanet: sicut aliquos ī filiis sepe viuere dicimus. Quocirca id qd nō est iccirco esse dicit opinabile: quoniam ipsius ē opinatio. Illud aut quoniam id quod non est per se aliqd esse potest. bis ergo ante perstrictis atq; ordine terminatis ad propositionum modo rem in dyalectica vtilissimā de propositionibus tractatum disputationemq; conuertit. Restat nūc de propositionū modis oppositio nūq; differere. Multis enim dubitatum est rationibus: an idem modus esset ppositionū sine mō ppositarum qui illaz quoq; que ppris modis et qualitib; terminant. inchoat aut de his rebus dubitationē sic

His vero determinatis perspiciendū est quem admodum sese. habent affirmationes et negationes ad seinuicem. he scilicet que sunt de possibili esse et non possibili. et de contingenti et non contingenti. et de impossibili. et necessario. habent enim aliquas dubitationes.

Commis propositio aut sine vllō modo simpliciter pronuntiatur: vt socrates ambulat: vt dies est. vel quicquid simpliciter et sine vlla qualitate predicatur. Sūt autem alie que cum proprijs dicuntur modis: vt est Socrates velociter ambulat. Ambulationi enim socratis modus est additus cum dicimus euz velociter ambulare. quomodo enī ambulat significat id quod de ambulatione eius velociter predicam. Similiter autem si quis dicat: socrates bene doctus ē: quemadmodum sit doctus ostendit: nec solum doctus dixit: s; modū quoq; doctrine socratis adiūxit. Sed quoniam sunt modi alij: per quos aliquid posse fieri dicim; aliquid inesse: aliquid necesse esse: aliquid cōtingere: queritur in his quoq; quē admodum fieri contradictionis debeat oppositio. in his enim propositiōibus que simpliciter et sine vllō modo predicantur: facile locus cōtradictionis agnoscit. **H**uius .n. affirmatiōis que est socrates ambulat: negatio si ad verbum ponatur: vt ē socrates nō ābulat: rectissime oppositione facta ābulare a socrate disiunxit. Rursus huius propositionis q̄ ē socrates philosophus est: si quis ad est verbum negationē ponat: integrā faciet negationem dicēs. Socrates philosophus nō ē. neq; .n. fieri pōt: vt ad aliud in simplicibus affirmationibus negatio ponat nisi ad id verbū qd toti; viz cōtinet ppositiōis. Si quis enī ī hac ppositione que ē hō albus ē: non dicat fieri negationem eam que est homo albus non est. S; poti; homo non albus est: hoc modo falsum ostenditur p

De interpretatione secunde editionis liber. v.

positum per lapidem: Interrogetur enim de eo an lapis ille homo albus sit: vt si ille negauerit ponens negationem eius que est homo albus est eam que dicit homo non albus est. dicatur ei si non est de hoc lapide vera affirmatio: que dicit homo albus est vera erit de eo negatio scilicet ea que dicit homo non albus est sed hec quoque falsa est. Omnino enim lapis homo non est. atque ideo de eo non poterit predicari. quonia homo non albus est. Quod si neque affirmatio neque negatio de eo vera est: hoc autem impossibile est vt contradictorie affirmationes et negationes de eodem predicant vtreque false sint. Constat eius affirmationis que dicit homo albus est non esse illam negationem que dicit homo non albus est. Sed potius eam per quam proponitur quoniam homo albus non est. Illudque igitur alibi ponenda est negatio in his que simpliciter et sine modo aliquo ponuntur nisi ad verbum quod totam continet propositionem. de his autem sufficienter supra iam diximus. In his autem in quibus modus aliquis apponitur: dubitatio est: an ad modum illum ponatur negatiua particula: an locum suum seruet ad verbum sicut in his quoque propositionibus fiebat: que simplices et sine villo modo proponuntur. Nam si seruet locum suum negatiua particula. vt ponatur ad verbum proprietates contradictionis excidit: et verum inter se falsumque non diuidit. Modus enim quidam est facendi aliquid: quoties dicimus aliquid possibile esse vel necesse esse: vel quicquid huiusmodi est. Ergo si quis dicat me nunc posse ambulare: idemque neget negationem ponens ad verbum quod est ambulare: dicatque me posse non ambulare: affirmatio et negatio contradictorie de eodem dicte vere simul inueniuntur. Ne namque et ambulare posse et non ambulare manifestum est. Quod si in hoc modo possibilitatis non recte verbo particula negatiua coniungitur: etiam in his quoque que nullam habent differentiam: an ad modum an ad verbum: est ponatur negatio: custodienda est talis oppositio: que huic speciei propositionum conueniat que cum modo proferuntur: vt in hac propositione que dicit. Socrates velociter ambulat. siue quis ita neget: Socrates velociter non ambulat: ad verbum ponens negationem: siue sic. Socrates non velociter ambulat. modo negatiuam particulam iungens: prope simile esse videbitur. diuidit enim cum affirmatione veritates falsitatemque vtroque modo aptata negatio. Sed quoniam sunt plures modi: in quibus si ad verbum iungatur particula negatiua: non est negatio superius enunciate affirmationis: ideo seruanda est in omnibus secundum modum propositionibus ista proportio: vt vno eodemque modo cunctarum fieri oppositiones dicantur vt in illis quidem negatio que simplices sunt rem neget. In his autem que cum modo sunt modum neget: vt in eo quod est. Socrates ambulat: rem ipsam. i. ambulat neget: adimatque propositio dicens. Socrates non ambulat. In his autem que cum modo sunt: rem quidem esse consentiat: modum neget: vt in ea propositione que dicit. Socrates velociter ambulat: negatio dicat. Socrates non velociter ambulat: vt siue ambulat: siue non ambulet: nulla sit differentia. Modus autem idest velociter ambulandi perimat ex aduerso constituta negatio quamque hoc in quibusdam non fit: simul. n. cum modo ipso et rem periri necesse est: vt in eo quod est Socrates potest ambulare: Socrates non potest ambulare. et modum et rem modo ipsi coniuncta particula negationis intercipit. sed hoc in his fere

evenit in quibus non fieri quidem aliquid dicitur: et actui ipsius non additur modus sed potius faciendi in futuro modus. vt si quis dicat Socratem ambulare posse: non quod iam ambulet: sed quod cum sit ambulare possibile. hic si possibili negatio coniungatur etiam rem ipsam tulisse videbitur: de qua illa possibilitas predicabatur. si quis autem dicat quoniam Socrates velociter ambulat: facere eum aliquid dicit: modumque illi actui iungit: vt quemadmodum illud faciat: quod facere dicit quilibet agnoscat. in his res quidem permanent: modus autem subtrahitur: vt supra dictum est. An certe illud magis verius est dicendum: quod semper huiusmodi propositiones modum quidem auferunt: rem vero de qua modus ille predicatur: non perimant et in quibus ponitur res: vt in eo quod est Socrates velociter ambulat: et in quibus predicatur actus ipse et presens: quod fiat atque agatur: manifestum est modum quidem subtrahi: rem vero que fieri dicitur permanere: vt cum dicimus Socrates non velociter ambulat. Ambulare enim eum quidem non subtractum est: sed tantum hec negatio velocitatem ab ambulatione disiunxit. In his autem que possibilitatem aliquid in futuro faciendi per modum ponunt: nullus omnino actus ponitur: sed tantum modus ad quem modum iuncta negatio modum quidem perimit. Sed res illa de qua modus predicabatur non permanet: ideo quoniam nec tunc cuius predicabatur cum modo aliquid fieri agere propositum est: vt si quis dicat Socratem possibile esse ambulare. positus quidem modus est: res vero actu constituta non est. Non enim dictum est quoniam ambulat: sed quoniam possibile est ambulare. Hanc ergo possibilitatem tollit negatio in propositione que dicit Socratem non possibile esse ambulare. Sed in eadem propositione res de qua dicebatur modus ille non permanet. hoc autem ideo evenit quia nec in affirmatione quidem posita est res de qua predicatus est modus. atque ideo non a negatione perempta est res quippe quam negatio positam non inuenit: sed tantum modum: qui etiam ab affirmatione constitutus est. Magna autem distantia est an ad modum negatio ponatur an ad verbum. nam si ad verbum ponatur predicatum a subiecto disiungitur: vt est Socrates non ambulat. Nam ambulat. quod est predicatio a subiecto quod est Socrates diuisum est. Sin vero ad modum ponatur non predicatio a subiecto diuiditur. Sed a predicatione potius disiungitur modus vt in eo quod est. Socrates non velociter ambulat: non ambulationem a Socrate propositio ista disiungit: sed velocitatem ab ambulatione idest modum a predicato. et hoc in his facilius euentiusque apparet: quecumque ita predicantur: vt et fieri et non fieri posse dicantur. Oportet autem quid sit possibile: quid necessarium quid inesse diffinire: eorumque significationes ostendere: quod et nobis et ad huius loci subtilitatem perierit: quem tractamus: et superiora quecumque de contingentibus dicta sunt magis liquebunt: et analyticorum mentem nobis apertissima luce vulgabit. Quattuor modi sunt quos Aristoteles in hoc libro de interpretatione disponit. Aut enim esse aliquid dicitur: aut contingens esse: aut possibile esse: aut necesse esse. Quorum contingens esse et possibile esse idem significant. nec quicquam discrepat dicere cras posse esse circenses. Et rursus contingere cras esse. Circenses: nisi hoc tantum: quod possibile quidem potest priuatione subduci: contingens vero minime. Contra enim id quod dicitur possibile esse: et negatio possibilitatis infertur aliquoties vt est

ut est nō possibile est esse: et priuatio ut est impossibile esse. Mā q̄ dicim⁹ impossibile esse: priuatio possibilitatis est: in contingēti aut̄ quāq̄ idē significet: sola tamen opponitur negatio: nulla enī priuatio reperitur ut in eo quod est cōtingens si hoc perimere volum⁹ dicimus non contingens et hec negatio est. Incōtingens autē nullus dixerit: quod ē priuatio. Cum ergo contingens esse et possibile idē significēt: multa ī his diuersitas est s̄m porphy. que sūt necessaria et eē tm̄ significantia: et cōtingentia vel possibilita. Quod enī esse aliquid dicitur: de presenti tempore iudicat. Si quid enī nūc alicui ē: hoc esse predicatur: Quod vero ita inest: ut semper sit et nunq̄ mutetur: illud necesse esse dicitur: ut soli motus: luneq̄ cū terra obsistit defectus. Que autē contingere dicuntur ut possibilita eē: illoz neq̄ s̄m presens: neq̄ s̄m aliquā immutabilitates speculamur aduentū: sed tantū respicim⁹: quātū cōtingētis p̄positio pollicet. Quod enī posse esse ut cōtingere dicit: nōdū quidē est: sed eē poterit. siue autē eueniat siue non eueniat: quod tamē esse pōt: cōtingens et possibile dicit p̄positio: nō. n. ex euentū diuidantur huiusmodi p̄positiōes: sed potius ex significatione hoc mō. Si quis enī dicat posse eē cras circenses: possibilis est cōtingensq̄ affirmatio. Quod si cras sint Circenses: nō tamē est aliquid actu p̄positiōis cōtingentis vel possibilis p̄mutatū: ut necesse fuisse videatur: quod illa possibiliter promittebat. Quod si rursus nō sint circēses oīno nec sic aliquid p̄mutatū ē: ut necesse fuisse non esse circēsis videatur. Momen. n. (ut dictū est) s̄m euentū ista iudicantur s̄m secundū p̄positiōes potius ipsius p̄missum: q̄ enī dicit quisq̄ dixerit cras posse esse circēses. hoc (ut opinor) siue sint siue nō sint: nulla tamē interclusum ē necessitate: ne nō sint. Quare quatuor modozū duo qdē idem sunt: id est contingens et possibile. hi duo autem tū duobus reliquis atq̄ ipsi reliqui a se dissentiant. Impossibile enim et contingens distat ab ea p̄positiōne que dicit aliquid esse: hec enim s̄m possibilitatē futuri temporis affirmationē proponit: illa vero secundū presentis actū. Utreq̄ vero et ea que eē et ea que possibile esse vel cōtingere esse significātia necessaria p̄positiōne disiuncte sunt: necessitas. n. non modo in esse vult aliquid: sed et inmutabiliter inesse: ut illd qd esse dicit nūq̄ esse nō possit. Quo circa cōsequētie quoq̄ ordinis euidenter apparent. Quod enī est necessariū: sine eo quod est esse vel cōtingere esse ut possibile eē nō dicitur. Quicqd enim necessarium est et ē: et esse pōt vel si eē nō posset nō eēt oīno. Qd si nō eēt nec necesse eē diceretur. Quare oē necessariū et eē dicitur et possibile. sed non eque omne: quod est: necessarium est. possunt enim quedā esse: que ut sint nō necesse est: ut Socratem ambulare. vel cetera: que de se parabilibus sumuntur accidentib⁹. vel rursus qd contingit esse vel eē possibile ē: mox eē nō necesse ē. Quare necesse eē quidem sequuntur eē et possibilitas. sed neq̄ esse neq̄ possibile eē: necessitas vlla consequitur. Rursus omne eē sequit̄ posse eē. Quod enī est et pōt eē. Mā si esse nō posset: sine vlla dubitatione nō eēt possibile autē eē non sequitur eē. Quod enī possibile est esse potest et nō eē: ut me possibile est nunc qd p̄cedere: sed hoc nō est necesse. Mō enī nūc p̄cedo. quare gradatī omnis est hec cōsequētia. necesse est nāq̄ et esse sequitur et possibilitas. Rursus eē eadē sequitur possibilitas: possibilitatē autē nec eē sequitur nec necessitas. Liqueat ergo quoniā duo modi sunt possibilū.

vnū quod iā sequitur necessitatē: alterū quod nō sequitur ipsa necessitas. Mā cum dico necesse est ut nūc sol moueatur. hoc etiā possibile est. cū dico possibile est nūc me sumere codicē nō necesse ē eē. Recte ergo ab Aristote. paulopost dubitat: an sit illud possibile qd necessitati conueniat. Sed cum ad eadē loca venerimus: quid sibi ista possibilūz similitudo velit ut quē admodū discerni possit agnoscamus. Illuc autē quoniam affirmatiuarū p̄positiōnū consequētiās expli- cuimus: negatiuarum rursus cōsequētiās explorem⁹. Harum nāq̄ quatuor p̄positiōnū que sunt ex esse et necesse eē ex possibili eē et cōtingere eē: quatuor negationes sunt non esse non necesse eē non possibile eē nō cōtingens esse. Sed quēadmodū affirmatiōes cōtingere eē et possibile esse eodem erant secundū significationū similitudinē: ita quoq̄ negationes eedē sūt neq̄ enim discrepat quicquā dicere non possibile est: quā si enūciat nō contingit. Consequētie autē se in affirmatiuis habebant hoc modo: ut necessarias p̄positiōnes sequerētur eē aliquid significantes atq̄ posibles. Has autē que eē aliquid dicerent eedēz posibles sequerētur. sed neq̄ possibilibus eē aliquid significantes nec necessarie cōsentiebāt. In negatiuis vero ecōtra est. negationē enī possibilitatis sequit̄ et eius que est eē aliquid significantis negatio et necessaria. Negationē vero necessarij neq̄ eius quod est esse neq̄ eius q̄ est possibile eē negatio sequitur. Disponentur enim in ordine omnes hoc modo.

Impossibile esse
Contingens esse
Esse
Necesse esse

Non possibile esse.
Non contingens esse.
Non esse.
Non necesse esse.

Repetēdū igitur breuiter ē affirmatiuarū cōsequētiās: ut quēadmodū ecōuerso sint. In negatiuis enī dētius pateat. Esse sequitur possibilitas et cōtingentia. Impossibilitatē vero et cōtingentiā esse nō sequitur. Necesse vero esse sequitur et eē et possibilitas et cōtingentia. possibilitatē autē et cōtingentiam nec esse sequitur nec necessitas. In negationib⁹ vero ecōtra est nō posse eē et non contingere eē sequitur non esse: quicquid enim non potest eē non est: non eē autē non posse eē non sequitur: qd enī nō ē: nō oīno interclusū est: ut eē nō possit. Illuc enī ego Traiani forum nō video sed nō ē necesse ut nō videā: fieri. n. potest ut propi⁹ accedens videā. Rursus non posse eē et non contingens esse nec non eē sequitur nec non necesse esse. Qd enim non ē: non videbitur vere dici: quoniam illud esse nō potest: sed potius quoniā potest non esse vel eē: qd ē non necesse esse: quod enī eē non potest: non videbit̄ vere dici: quoniā illud non necesse ē eē: sed poti⁹: quā illud necesse est non esse: id est nullam eēntiā habere. Negationē autē necessitatis. i. non necesse eē: neq̄ nō eē sequitur neq̄ non possibile esse. De enim ambulo non necesse est ābulare: neq̄ enim ex necessitate qsq̄ ābulat: nec rursus quod nō est necesse: id non pōt fieri. qsq̄ quis enim ābulat nō quidē ābulare illi necesse est sed tamen pōt. Atq̄ ideo quod non est necesse eē: non oīno interclusum ē ut eē nō possit. Et de nō contingēti eadē ratio est: diuerso ergo modo q̄ ī affirmatiōibus negatiua cōuersio ē. Illic enim necessitates et essentia et possibilitas sequebat̄. essentia autē possibilitas. sed neq̄ possibilitatē essentia vel necessitas. nec rursus necessitas essentia sequebatur. Idic

De interpretatio. editionis secunde lib. quintus.

autē nō autē non possibile esse et non necesse esse consequitur. Sed neque non necesse esse non eē sequitur: neque utraque possibilitatis negatio: que non posse eē aliquid pponit. An magis illud dicēdū est: quod sicut se in affirmationibus habet: ita quoque in negationibus: ut theophrastus acutissime perspexit. fuit enim consequentia in affirmatiuis: ut necessitatem et esse consequetur et possibilitas: possibilitatē vero nec esse sequetur nec necessitas. Idē quoque penitus perspicientibus in negationibus apparebit: veniēs namque negatio in necessario faciensque huiusmodi negationē que dicit nō necesse est eē vim necessitatis infringit et totam propositionē ad possibile ducit quod enim nō necesse est esse: fracto rigore necessitatis ad possibilitatem perductum est: sed possibilitatem nec esse sequebatur nec necessitas: recte ergo fractā necessitatē et ad possibilitatem perductā cū negatio dicit non necesse eē: nec nō esse: nec non cōtingere eē consequitur. Rursus qui dicit possibile eē: si ei disunctio negationis addatur: tollit possibile: et ad necessitatis perpetuitatem negatiua forma totam propositionem reuocat: ut est non possibile. quod enim est possibile: non est adhuc: quādo dicitur sed in futuro: sic quidem negatio illius in necessitatem versa de eo quod est mutare non poterit: quod enim nō possibile est eē fieri non potest ut sit: quod autem fieri non potest ut sit: necesse ē ut nō sit: ergo necessariam quandā vim habet propositio in qua dicimus nō posse eē aliquid: sed necessitatē sequebatur et eētia et possibilitas. Non necesse autē eē ad possibilitatē respicit. Recte ergo non necesse esse: quod est iam possibilitatis: sequitur propositionem que dicit non posse eē: quod est necessitatis. Alij ergo ordines propositionum sunt vis tamen eadē: ut necessitatem cuncta sequatur: possibilitatem vero necessitas si sequatur. Hic oritur questio difficilis: nam si necessitatē sequitur possibilitas: non necesse autē possibilitati confine est: cur necesse esse non sequatur id quod dicim⁹ non necesse esse: nam si possibilitas sequitur necessitatē non necesse autē eē sequitur possibilitatem. Sequi debet necessitatē ergo id quod nō necesse ē predicamus. Que hoc modo dissoluitur. nō possibile eē quicquid vim habeat necessitatis: differt tamen a necessitate: quod illa affirmatiuam habet speciem: illud vero negatiuam. sic etiam possibile eē et non necesse eē differunt eo tantum quod illud est affirmatiuum: illud vero negatiuum: cum vis eadem significationis sit. Sed necessitatem affirmatio possibilitatis et contingentis sequebatur quicquid enim possibilitatem imitet eiqz consentiat id quod dicim⁹ non necesse eē: tamē quedā negatio ē. Recte ergo affirmationē que ē necesse eē: nō sequitur negatio: per quā aliquid nō necesse eē proponimus. Et hanc quidem huius solutionē questiois theophrastus vir doctissimus reperit. Nos autē bis determinatis ad sequētia procedamus. Sunt enim ut ipse Aristoteles ait in his multe dubitationes: sed totius textus plenissimum sensum primo ponamus: qui etsi longus est tamen ne intercisa videatur esse sententia non grauabor apponere.

Nam si eorum que complectitur ille sibi inuicem oppositae sūt cōtradictiones: quecumque scdm esse et nō esse disponuntur: ut eius: que est eē hominē negatio est nō esse hominē: nō esse nō hominē. et eius que est esse albū hominē: negatio ea que est nō esse albū hominē: sed nō eē nō albū hominē. Si enī de om-

nibus aut dictio est: aut negatio. lignū erit verū dicere eē nō albū hominē. Quod si hoc modo: et quantumcumque esse non additur: idem faciet id quod pro esse dicitur: ut eius quod est ambulat homo: negatio est non ea que est ambulat nō homo: sed ea que est nō ambulat homo. nihil enim differt dicere homines ambulare: vel hominē ambulatē esse.

Hec Aristotele subtiliter discutiente illud opus agnosceret: quod multum differt ipsius possibilitatis vim naturamque diffinire vel proprie sciētie qualitate cōcludere: et possibile enūciationem qualis eē debeat indicare. Namque impossibilis cognitione illud solum perspicit an id quod dicitur fieri possit nullo extrinsecus impediente casu: quod etiam si accidat nihil de statu prioris possibilitatis pmutatur: verum ipsius possibilis enūciationis diuindicatio plurimum differt: quod mor poterit ex ipsa de possibilibus enūciationibus disputatio ne cognosci. Nam sicut non ē idē hominis diffinitio: nē respondere querētibus: et ipsam diffinitionē alio termino diffinitionis includere: ita non idē ē de possibili enūciatione et quid ipsum possibile est tractare. Unde fit ut cū possibile atque contingens idem in significationibus sit diuersum eē in enūciationibus videatur. Supra namque docuimus possibilitatem et cōtingentiam eiusdē significationis eē: ut quod cōtingeret fieri: idē esset possibile: et quod possibile eēt idē quoque cōtingeret. Sed possibilis enūciatio non est eadē: que contingens: neque enim si quis possibilem affirmationē proponat eiqz opponat contingentem negationem: rectam faciet contradictionem. Si quis enī dicat quodlibet illud esse possibile: alius respondeat negans rem illam contingere: licet quantum in significatione ē priorem possibilitatem abstulerit: non tamen dicenda est cōtradictio: in qua alij termini in negatione: alij in affirmatione enūciati sunt. Impossibilis enim affirmatio de possibilitate negationem non de contingentia habere debet. Idem quoque in contingentibus. Neque enim si quis aliquid contingere dixit: opponenda illi est possibilitatis negatio: licet idē sit possibile quod contingens. Constat ergo diuersissimam esse rationem modi per se diuindicandi et enūciationis: que cum modo: et qualitate predicatur. Unde fit ut quicquid idem in significationibus possibilitas et contingentia sunt: quasi diuersae ab Aristotele in modorum ordine proponantur. Illud autem ignorandum non est quod Stoicis vniuersaliter videatur esse possibile a necessario. Diuidunt enim enūciationes hoc modo Enūciationum inquit alie sunt posibles: alie impossibles. Impossibile autem alie sunt necessarie: alie non necessarie. Rursus non necessariae: alie posibles alie impossibles stulte atque improuide idē possibile et genus non necessarij et speciem constituēt. Nonuit autem Aristoteles. id possibile quod non necessarium est: et id possibile rursus quod necessarium esse potest. Eodem namque modo non dicitur possibile eē quod vel ex falsitate in verum transit aliquando: ut rursus ex veritate transit in falsitatem: ut si quis dicat nunc quoniam dies est verum dixerit: idem si hoc nocte predicet falsum est: et hec veritas propositionis in falsum est permutata. Sic ergo quedam sunt possibilitates: ut eas esse et non esse contingat: que nō eodem modo dicuntur quēadmodum ille que mutabilem naturam non habent: ut he scilicet quas necessarias diximus: ut si quis dicat solem moueri: vel soles possibile

possibile esse moueri: hec nunquā ex veritate in falsitatem mutabuntur. Sed nunc de Aristotelis et stoicorum dissensione tacendum est. Illud tamen solum studiosius perquirendum est: quo loco sit ponenda negatio in his propositionibus in quibus modus aliquis predicatur: aut que dicuntur enunciationes esse possibles contingentes et necessarie et quęcūq; cū modo sint propositiones. Ille veraciter esse secundum modum sicut alie sibi esse dicuntur: in quarum significatiombus rei de qua predicantur subsistendi qualitas inuenitur: vt cum dico Socrates bene loquitur. modus quidam est bene loquendi Socrates. Ergo sicut in his propositionibus: quęcūq; cuiuslibet illius rei subsistentiam promittunt: ad ipsā subsistentiā negatio ponitur vt cum dicim⁹. Socrates ē: ad esse aptatur negatio cū negamus. Socrates nō est. Ita quoq; in his que modū subsistentie dant: ad eū modū ponenda ē negatio: qui ad illā subsistentiā videtur adiectus: vt cū dicim⁹ Socrates bene loquitur: modus ipsius rei est id quod predicamus bene. Ad hunc ergo modū et qualitates ponenda est negatio. Possibiles autem propositiones vel contingentes eas esse dicimus: in quibus ipse modus monstratur et nō potius eē de modo dicitur: sed modus de eo quod est eē. Cum enī dicimus possibile eē quidam quiddam dicimus: quęadmodum aut sit additum est: id est possibile vt nō necessariū neq; alio aliquo modo: nisi tantum secundū potestates dicitur: sit ergo eē subiectū: predicatur vero modus vel contingens vel possibile vel necessariū vel quilibet alius. atq; hec quidem propositiones sibi modū dicuntur: in quibus de substantia nihil ambigitur. De modo autem et sola qualitate tractatur. Sin vero subiicitur modus quidem: predicatur vero eē: tūc de substantia rei queritur non de modo: vt si quis dicat possibile est: vt ipsum possibile in rebus eē pronunciet. huic propositioni nullus modus adiectus est. Cū enī dicimus possibile est modum habere: hoc ita per se non dicimus: sed sit particulam propositionis ablatam ita eā perspicimus quasi cū propositione eēt coniuncta: quam si cum propria propositione iunxerim⁹ alio modo predicatur apparet. Cum enim dicim⁹ possibile est: vt modum significet: particula propositionis ē quam si suo corpori aggregemus facientes aliquam propositionem: quid modus ille perficiat agnoscimus age enim id quod dicimus possibile est coniungamus alijs predicamentis: atq; inde vna enunciatio conficiatur: dicamusq; socratem ambulare possibile est. Videt ne modum in propositione possibile: vt etiam siue Socrates ambulet: siue non ambulet posse eum tamen ambulare ex ipso propositionis modo quilibet agnoscat. Ita ergo de toto auferentes partes possibilem enunciationem quasi tota sit propositio speculamur: vt in his dictionibus fieri solet: que pluralitatem determinant: vt si dubitamus: contra omnis an nullus ponatur an nō omnis: ita eas speculamur quasi integras propositiones: quas determinationes propositionum eē manifestum est. Concludenti ergo dicendum est in his que modū predicant: omnes alie res subiecte sunt vt eē vel ambulare vel legere vel dicere vel quicquid aliud cum aliquo modo fieri dicim⁹. in his autem vbi modus ipse subiicitur: eē vero predicatur: vt sit integra propositio: non est cum modo propositio. Sed ibi tantum de substantia modi proponitur: vt si quis dicat possibile est quidam in rebus dicit esse possibile: et rursus contingens est: quidam in re

bus dicit eē quod contingat: et rursus necesse est: quidam eē dicit in rebus quod sit necesse: hic non de modo sed de solo eē tractatur: quare quotiens quidem eē subiicitur: modus autē predicatur: vt cū dicimus Socratem ambulare possibile est: ad modum iungenda negatio est. Quotiens vero modus subiicitur: eē autē predicatur: ad eē ponenda est negatio: vt cum dicim⁹ possibile est: quia ita dicimus tanq; si dicerem⁹ possibilitas est: et cum dicimus contingens est: ita dicim⁹ tanq; si diceremus contingens est: ad eē ponenda negatio est: dicendumq; est possibile non est: quod idē valet tanq; si dicerem⁹. possibilitas nō ē. Eodē quoq; modo et de contingens. Non autem perfecte speculantibus idem semper videtur subiectū: quod primo loco reperiri dicitur. Idem predicatum semper: quod secūdo loco predicatur. In quibusdā enim verum est. In alijs vero ex significatione potius propositionum colligimus: qui terminus subiectus sit: qui vero predicatus. Nam cum dico homo animal est: prius mihi necesse est hominem dicere: post predicare animal atq; ideo subiectus dicitur homo: animal vero predicatur. In his autem in quibus modus additur: sicut est cum dicimus: socrates bene loquitur. idē valet tanq; si dicam⁹: socrates bene loquens est: et hic quidem bene prius dictum est: postea vero loquens est: et videtur esse quidem subiectus id quod dictus est bene. Predicatus autē id quod dictus est loquens est. Sed hoc falsū est. et hinc facillime potest inueniri: quod loquentem quidem eum esse nullus ignorat: quisquis audit socratem bene loquentem esse. viz autē totius propositionis modus continet. in id enim intendendus est animus non si loquatur hoc enim indubitatus est. Nam qui eus bene dicit loqui: loqui quoq; consentit. Quare ad modum intendendus est animus ad id quod dictum ē bene: Socrates enim bene loquitur: quod dixit loqui quidem nō sufficit dicere nisi etiam dicat bene. Continet ergo totam propositionem modus: s; rursus totam propositionem continet predicatio: modus igitur in his propositionibus potius predicatur. Concludendum est ergo vniuersaliter omnem modorum contradictionem non secūdū eē verbum fieri: nec secundum id rursus verbum quod in se esse contineat: s; potius secundum modum. Continere autem in se verba id quod est eē dicuntur: vt cum dicimus loquitur. tanq; tūc enim valet tanq; si dicamus loquens ē. Quare quęcūq; propositiones quęlibet illum in se retineant modum. Dubitandum nō ē: quin non ad id quod ponit eē: negatio iuste applicetur. Sed potius ad eum modum: quo aliquid eē fieri ve pronunciet. Omnis namq; cum modo affirmatio talium ē: vt nō intendere debeat animū auditor ad id quod eē dicitur. S; ad id potius quō illud eē dicat: vt cū dicim⁹: socrates bene loquitur. nō perspicendum ē an loquatur: s; potius illuc animi dirigenda intentio ē quęadmodum loquat. hoc enim videtur continere totam propositionem. Ergo contra possibile eē non ē ea negatio: que dicit possibile non eē: sed non possibile eē: eodē modo et contra eam que dicit contingere eē: nō ea que enunciat contingere nō eē sed potius ea negatio ē: que dicit non contingere eē. Idē quoq; in necessarijs impossibilitibusq; modis ceterisq; quę nunc Aristote. pro solita breuitate transgressus ē: faciendum videtur. Sed quoniam commentationis virtus ē non solus vniuersaliter viz sensus exprimere: verum etiam textus ipsius sermonibus ordinisq; conectere: que superius confuse dicta

De interpretatio. editionis secunde lib. quintus.

sunt nunc p sermorum ipsorum ab Aristotele dictorum ordinē diuidamus. **C**his vero determinatis pspiciendum ē quēadmodū se habent negationes et affirmationes adinuicē. scilicet que sunt de possibili esse et non possibili esse et cōtingere et non cōtingere et impossibili et de necessario. habent enī aliquas dubitationes. **P**erspiciendū inquit est de affirmationibus negationibusque qua ratione videantur opponi. **I**n his propositionibus quas quidā mod⁹ cōtinet: vt in his q̄ sūt posibles vel cōtingētes vel necessarie v̄t s̄ posibles vel vere vel false vel bene vel male: v̄t q̄c quid aliqua qlitate p̄dicatur. **N**ō fit enī inqt aliq̄s dubitationes et q̄s dubitationes habeat cōtinuo eas subiicit. **I**llā si eorū que cōplectūtur ille sibi inuicem opposite sūt cōtradictiones: q̄cūq; secūdū eē vel nō eē dīponūtur. **S**ensus totus huiusmodi ē: i oibus cōplexionibus propositionū illa in his oppositio valet: quecūq; s̄m eē v̄t nō eē fit: vt cū dicim⁹ homo ē huius negatio ē hō nō ē. **S**ed nō ea que dicit nō hō ē: et rursum eius que proponit ē albus hō illa negatio ē que dicit nō ē albus homo: nō ea que proponit est non albus hō. hoc ipsū autē quoniā ei⁹ que dicit est hō albus negatio est que dicit non est albus homo non ea que proponit est non albus homo sic demonstrat. **S**i enim de omnibus aut dictio aut negatio: lignus erit verum dicere eē nō albū hominē. **B**reuiter dictum ē s̄ ita posse v̄tetur exponi: propositū inquit sit lignū de quo due enūciationes dicantur: illud tñ nobis manifestum sit de oibus si affirmatio vera ē fallax eē negationē eā. s. que cōtradictorie opponit. et si vera negatio est falsa affirmatio eē p̄nūcietur. **I**gitur de p̄posito ligno qm̄ lignū hoc ē alb⁹ hō hoc falsus ē. **S**i igitur hec affirmatio falsa ē: vera debet eē ei⁹ negatio. **S**i ergo ea ē negatio affirmationis que dicit ē albus homo: que negat dicēs ē nō alb⁹ hō: hec negatio vere p̄dicatur de ligno dicēte quolibet quod lignum hoc ē nō albus hō. **S**ed hec fieri nō pōt: perispicue enim falsū ē lignū nō albū hominē eē: quod enī oīno non est homo: nec non albus homo eē potest: false ergo sūt vtreq; et affirmatio que dicit de ligno qm̄ lignū est albus homo: et negatio de eo que dicit quoniam est non albus homo. **Q**uod si sunt false vtreq; hec negatio illius affirmationis nō ē. **Q**uerēda ē ergo alia que cum ea diuidat verum atq; falsum. **Q**uia in re nulla alia reperitur contra eā que dicit est alb⁹ homo p̄ter eam que dicit non ē albus hō: nā si ea dicit eē affirmatiōis huius que dicit ē albus hō negatio: que enūciat est nō albus homo: erit vt d̄ ligno de quo affirmatio dicta falsa est: vera sit enūciata negatio: eritq; de ligno verū dicere qm̄ lignū hoc ē nō albus hō. sed hoc impossibile est. **C**onstat ergo eā p̄positionē que dicit ē nō albus homo illius affirmationis non esse negationem que proponit est alb⁹ hō. **S**ed eā que dicit nō ē albus hō negationē eē eiusdem affirmatiōis que dicit est albus homo. **V**ides ne ergo vt prope in oibus affirmatiōes et negationes secūdum esse vel non esse fiant. **I**lla enim albū quidez eē dicit: illa negat albū nō eē dicēs: rursum illa dicit hominē eē: illa vero negat dicēs hominē nō eē et in ceteris eodē modo est. **Q**uod si hoc modo et i quātiscūq; eē nō addit: idē faciet quod pro esse dicitur: vt ei⁹ q̄ ē ambulat homo non ea que est ambulat non homo negatio est. **S**ed ea que est non ambulat homo. **I**llū enim differt dicere hominē ambulare vel boīem ambulātem eē. **N**ec hoc solum inquit in his euenire

potest propositionibus: que s̄m eē vel non esse dīponuntur. **S**ed etiam in his quecūq; verbis talibus cōtinētur: vt verba illa v̄m eius: quod est esse conclusant: vt est homo ambulat. ambulat in se cōtinet eē. **I**dem enim ē ambulat quod ambulans ē. **A**d hec ergo verba que in p̄positionibus esse continent aptanda negatio est: si enī oīs cōtradictio s̄m esse vel nō esse fit: hec autē verba esse propria significatione cōcludūt: quoniāq; verba hec ita ponūtur tāq; si hoc ip̄s eē poneretur: manifestū ē ad ea verba que eē continent negationem poni oportere ad earum similitudinē p̄positionū que secūdū eē vel nō eē supradicta ratione sibi inuicem opponuntur. **H**is ergo ante predictis quid inconueniens ex his possit esse prosequitur.

Quare si hoc modo in oibus: et eius que est: possibile est esse: negatio est possibile est non esse: sed non ea que est non possibile est esse. videtur autem idem posse et esse et non esse. omne enī quod est possibile diuidi vel ambulare: et non ambulare et non diuidi possibile est.

Superius demonstratum est quēadmodum in his que complectuntur enunciationibus secūdū esse potius et non esse fierent oppositiones: nunc hec dicit. **S**i hoc inquit in omnibus propositionibus faciendū est: vt earum contradictiones secūdū esse et non eē ponantur: in his que aliquid possibile esse pronūciant: non ita ponenda negatio est: vt dicat non possibile eē. **S**ed potius secūdum non esse constituenda est: vt dicatur possibile non esse negationem eius esse que dicit possibile esse. **S**ed si hoc inquit dicimus: affirmatio et negatio contradictorie veruz inter se falsūq; nō diuidunt: omne enim quod potest esse: idem etiā pōt non esse. **Q**uod enim potest diuidi: idem potest non diuidi: et quod potest ambulare: idem potest nō ambulare. **Q**ue autem sit huiusmodi possibilitas p̄ quā cum dicitur aliquid fieri posse. **I**llud tñ relinquatur posse non fieri: consequenter explanat dicens.

Ratio autē est: quoniam omne quod sic possibile est: non sēper in actu est. quare inerit etiam negatio. potest igitur et non ambulare quod est ambulabile: et non videri quod est visibile. **A**t vero impossibile est de eodem oppositas esse veras dictiones. **N**on igitur eius que est: possibile est esse: negatio est. possibile est non esse. contingit enī ex his aut idē ipsum dicere: et negare vel de eodem: aut non secundum esse et non esse: que opponuntur: fieri affirmationes et negationes. **S**i ergo illud impossibile est: hoc erit magis eligendum. est igitur negatio eius que est possibile esse: ea que est nō possibile eē: sed non ea: que est possibile non esse. eadem quoq; ratio est in eo quod est contingens esse. et in alijs quoq; s̄m modo: vt in necessario et impossibili.

Causa est ergo inqt: cur id qd̄ posse eē dicit idē possit nō esse. q̄ omne qd̄ possibile dicim⁹: ita p̄nūciam⁹ vt nō sēper in actu sit. i. nō sit necessarius. omne nāq; qd̄ sēper in actu est: necessariū est: vt sol sēper mouetur. **I**taq; illi sēper agitur motus. **S**i quis autem me dicat ambulare posse. quoniam mihi ambulatio nis motus sēper nō agitur: et inest mihi aliquoties non ābulare: inest quoq; illud vt vere de me dicatur posse me non ambulare cū vere pronūciatur posse ambulare

ambulare. Ergo quecumq; non semper in actu sunt & posse esse & posse non esse recipiunt. Id est ergo quod est ambulabile id est quod ambulare potest non ambulare: & quod est visibile non videri. Quocirca docet non esse negationē eius que dicit posse esse eam que proponit posse non esse. Idcirco quoniam utraq; sunt vere: ut in his que (ut ipse ait) non semper actu sūt. Cōtingit enim unū ex utrisq; que Aristoteli dicit aut idem ipm dicere & negare simul de eodez: aut non secūdū esse & non esse: que opponuntur: fieri affirmationes: & negationes id est ut aut idēz sunt affirmatio & negatio sibiq; consentiant: si secūdū esse & non esse in omnibus cōtradictio fit: ut est in eo qd est posse esse & posse non esse. Idēz enīz utraq; sunt sibiq; consentiūt: & si quis dicit eaz esse contradictionē: dicit cōsentire sibi contradictionē: quod impossibile est. Aut certe nō in omnibus affirmationibus & negationibus secūdū esse & non esse ea que opponuntur: fieri affirmationes & negationes. i. non in omnibus affirmationib; & negationibus secūdū oppositionē esse vel non esse vel eoz verborū que esse continent: fieri contradictiones. si ergo inquit illud impossibile est: hoc erit magis eligendū. Duo supra posuerat que ex supradictis rationibus evenirent: at unūz & idēz dicere & negare simul de eodē. i. ut & dictio & negatio idem essent simul de eodē predicate sibiq; consentirent: aut non secūdū esse vel non esse contradictionē fieri. Sed videntur utraq; quasi quodāmodo iconuenientia esse: quippe cum illud unū etiam impossibile sit: ut affirmatio negatioq; cōsentiat: illud alterum non sūm eē vel nō eē fieri oppositiones inconsentiens sit alijs propositionibus in quibus hoc modo fieri cōtradictionē manifestum ē. Nūc ergo hoc dicit: quā utraq; inquit iconueniēs ē: unū ex his erit eligendū: id est qd min⁹ est impossibile: hoc sumēdūz ē. Minus autē est impossibile: ut secūdū eē & nō eē nō hāt oppositiōes: hoc. n. nihil prohibet. Illud autē impossibile est: ut affirmatio negatioq; sibi cōsentiant. hoc ergo erit eligendum potius. i. has que cū modo sunt propositiones non eas habere oppositiones que secūdū eē vel non esse sūt: sed potius eas que ad modum ponuntur. Non autēz dixit ita impossibile est tanq; si alterum impossibile sit. Sed ad hoc potius retulit: qd utraq; quasi iconuenientia videntur: quorum unū etiā impossibile eē nō dubiū ē. hinc quoq; disposuit ordinē sūm modum aliquem pronūciatāz propositionū: que nō secūdū esse negationes ponūt. dicit enim. Est ergo negatio eius que est possibile esse: ea que est: nō possibile eē: negationē scilicet addens nō ad esse verbū. Sed ad modū quod est possibile: eandem quoq; rationem dicit esse & in cōtingentibus. Eius enim que est contingere eē negatio est non contingere esse. Docet etiam de necessario & impossibili idem sibi videri. Que autē natura sit huius oppositionis: licet breuiter veracissime tamen expressa est: de qua nos superius diutius loquuti sum⁹: qd si qd p̄cipiat⁹ itēdit illi⁹ itelligētā loqui: cū hac gradatiz p̄ficiētē expositiōe cōmunicet.

Sunt enim quemadmodū in illis esse & nō esse appositiones: subiecte vero res: hoc quidem album: illud vero homo: eodem quoq; modo hoc loco esse quidem & non esse subiectum fit: contingere vero & posse appositiones determinantes quādammodū in illis esse & non esse: veritatem & falsitatem: sicut hec in eo quod est esse possibile: & eē non possibi-

le. eius vero que est: possibile est non esse: negatio est non ea que est: non possibile esse: sed ea que est: nō possibile nō esse. & eius que est possibile est esse: nō ea que est. possibile est nō eē: sed ea que est: non possibile ē esse. Quare & sequit sese inuicēz videbuntur hec possibile est esse: possibile est non esse. Idēz enīz possibile est esse: & non esse. Non enīz contradictiones sunt sibi inuicēz huiusmodi: possibile eē: & possibile non esse. sed possibile est esse: & non possibile est esse nunq; simul in eodē vere sunt. opponuntur enim. At vero possibile est non esse et non possibile est non esse: nunq; simul sunt. Similiter autem & eius que est necessarium esse: non ea que ē necessarium non esse negatio est: sed ea que est non necessarium esse. eius vero que est necessarium est non esse: ea que est non necessariuz non esse. & eius que est impossibile esse: non ea que est impossibile non esse sed non impossibile esse. eius vero que est impossibile nō esse ea que ē nō impossibile est nō esse.

Appositiones vocat predicationes: dicit ergo in his propositionibus que preter aliquem modum dicuntur predicantur quidem semper esse & non esse vel ea verba que esse continent. subijciuntur vero res de quibus illa predicantur: ut album. cum dicimus album est vel homo cum dicimus homo est. Atq; ideo quoniam in his predicatio totam continet propositiones veritatem & falsitatem predicatio illa determinat. Id predicatur autem esse vel aliquid quod esse continet. Iure sūm esse vel non esse contradictiones ponuntur. In his autem: id est in quibus modus aliquis predicatur esse quidem subiectum est vel ea verba que esse continent. Modus autem solus quodāmodo predicatur: nam quod dicitur esse solum sine modo aliquo ipsius rei substantia pronūciatur: & queritur in eo quodāmodo an sit: idcirco esse ponente affirmatione dicit negatio non esse. In his autem in quibus modus aliquis est: non dicitur aliquid esse. Sed cum qualitate quadam esse: ut esse quidem nec affirmatio ambigat nec negatio. De qualitate autem: id est quomodo sit: tunc inter aliquos dubitatur: atq; ideo ponente aliquo quoniam Socrates bene loquitur nō ponitur negatio: quoniam bene non loquitur. Sed quoniam non bene loquitur. Idcirco quoniam (ut dictuz est) non ad esse vel ad verba que esse continent & propositionem totam constituunt. sed potius ad modum intenditur animus audientis: cū affirmatio aliquid esse pronūciat. Si igitur hoc continet totius propositionis vim quod autem propositionis vim continet predicatur: & sūm id quod predicatur semper oppositiones sunt: recte solis modis vis negationis apponitur. His autem rationabiliter constitutis: illud rursus erequitur quod non modo cōtradictio non est posse esse & posse non esse: verum etiā huiusmodi propositiones: que cum modo sunt posite: si negationem tamen habent ad esse iunctam: omnino negatiōes nō sunt: sed affirmationes: possunt enim earum negationes alie reperiri: ait enim: eius vero que est possibile non esse negatio est non possibile non esse: intantum inquit non est vlla contradictio eius que est posse eē & eius que est posse non esse: ut ea que dicit posse nō esse: non esse negatio: sed potius affirmatio cōmunicat. Affirmatio autem affirmationi nunq; opponitur cō-

De interpretatio. editionis secunde lib. quintus.

tradictorie. Docetur autē esse affirmatio ea que dicit posse non esse: quod eius quedā alia negatio reperitur ea. s. que dicit non posse non esse: simulq; illud ad iungit. Cuius sint inquit huius propositionis que dicit aliquid posse esse due que videantur esse negationes ea. s. que dicit posse non esse: et ea que pponit non posse esse: hinc agnoscit que harum sit contradictoria contra eā que dicit posse esse affirmationē. que enim verum falsumq; eam diuidit: ipsa potius potest negatio esse q̄ ea que illi consentit. Si vero que est posse esse consentit ea que dicit posse non esse: ut supra iam docui. ea autē que dicit non posse esse. si falsa est: vera est que dicit posse esse. Si si hec rursus falsa est: vera est illa que enūciat non posse esse. diuidit ergo hec veritatem falsitatemq;. quod in singulis exemplis facile poterit inueniri. Age enim dicat quis me posse ambulare: ille verum dixerit Si vero quis dicat non posse me ambulare: mentitus est. Rursus si quis dicat posse solē consistere: mentitur Si quis vero dicat non posse solē consistere de ipso nullus ambigit veritate. Diuidit ergo veritatem falsitatemq; he. s. que dicunt posse esse et non posse esse: ille vero sese sequuntur que dicunt posse esse et posse non esse. Que ergo sibi consentiunt contradictiones non sunt: que autē veritatem falsitatemq; diuidunt: ipsas esse contradictiones magis putandum est qd̄ p hoc ait. Quare et sese sequi inuicem videbuntur: que autem propositiones sequantur sese dicit. i. possibile est esse et possibile non esse. Cuius autem sese sequantur monstrat adiiciens: non enim contradictiones sibi inuicem sunt: si enim contradictiones essent nunquam sese sequerentur. Sed que sint contradictiones declarat dicens. Sed possibile est esse et non possibile est esse nunquam simul sunt. Cuius autem nunquam simul sunt: non tacuit. ait namq;. Opponuntur enim nam idcirco nunquam simul sunt: quia veritatem falsitatemq; diuidunt: quoniam opponuntur. Docet quoque eius propositionis que dicit posse non esse illam esse negationem que pponit non posse non esse: et ex eadem vim ad hanc propositionem trāsit. Dicit enim. At vero possibile non esse et non possibile non esse nunquam simul sunt: per quod ostenditur illam esse affirmatiuā: illam vero negatiuā. Uniuersaliter enim que cuius idē de eodē hec ponit: hec aufert: si illa sit affirmatiua: illa negatiua: et nihil equiuocatiōis: aut vniuersalium determinatiōis impediatur contradictorie sibi inuicem opponuntur. Letera iam ita ait p se expedita sunt: ut longa expositiōe non egeant. Sed quedā in eorum ordine permiscenda sunt: p que id quod per se est lucidum: clarius monstratur. Prosequitur enim similiter ceteros modos: dicens que propositiones quas affirmationū non sint negatiōes et que sint: et eis quas negationes non esse dicit: ut affirmatiōes esse demonstrat: alias negationes opponit. Si autem inquit et eius propositionis: que est necessarium esse: non est ea negatio que dicit necessarium non esse: hec enim affirmatio est: sicut mox negatiōe opposita comprobauit: sed potius ea negatio est eius que est necessarium esse: que dicit non necessarium esse. Eodē quoque modo cuncta prosequitur dicens. eius vero que est necessarium non esse: quā supradixerit non esse oppositā ei que dicit necessarium esse esse: illa negatio est que pponit non necessarium non esse. Quecūque enim negationē ad esse positā habet: ille si cum modo sunt: affirmationes esse putande sunt. Eius vero que est impossibile esse non est ea negatio que dicit impossibile non esse: non enim ad modum habet negatiuā particulā iunctā: sed potius ea que dicit non impossibile esse: hec namq; iter se verum falsumq; diuidit: illi vero que ad esse habet particulā negatiuā: quā affirmationē esse manifestū est. i. eius que dicit impossibile non esse. Concludit et breuiter id quod supra demonstrauit dicens.

Uniuersaliter vero (quemadmodum dictus est) esse quidem et non esse oportet ponere: quemadmodum subiecta: negationem vero et affirmationem hec facientem ad esse: et non esse apponere et has putare oportet esse oppositas dictiones et negationes: possibile non possibile. contingens non contingens. impossibile. non impossibile necessarium non necessarium. verum non verum.

Uniuersaliter inquit dicimus sicut iam supradictus est in his propositionibus que modos additos habent: esse et non esse subiecta potius fieri: modos vero predicari: atque ideo ad unum quolibet modum. i. s. in unum fieri debere affirmationem et negationem semper: ut sicut predicatur modus affirmationem continet: ita negatiua particula ad modum iuncta totam hoc modo contineat negationem: pponit autem eas que putat esse oppositas dictiones hoc modo: possibile non possibile: contingens non contingens: impossibile si impossibile: necessarium non necessarium. Quod autem addidit verum non verum: ad hoc pertinet: ut omnes modos includeret: verum. n. modus quidem est sicut et bene: sicut velociter: sicut lete: sicut grauitate. et quocūque modi sunt: hoc modo faciēda est contradictio: verum est: non verum est: non autem non est verum: velociter ambulare: non velociter ambulare. sed non illa que dicit velociter non ambulare. Concludenti ergo semper ad modum iungenda negatio est. ille enim semper sibi inuicem opponuntur: ut supra iam dictum est. que s. in predicatiōes habent negatiuas particulas iunctas. Predicantur autem in his modis: ut supra iam demonstrauimus. Secundum modos ergo in his negatio posita integram vim contradictionis efficit. Expeditis modorum oppositionibus de consequentia propositionum atque consensu habebitur subtilis vtilisq; tractatus. Si ergo possibile esse simpliciter diceretur: simplex et facilis propositionum videretur esse consensus: nec quocūque in earum consequentia posset errari. Illuc autem quoniam dupliciter dicitur s. in diuersos modos non eodem propositionum sunt consequentia. Quod autem dico tale est. Possibilis due sunt partes: unum quod cum non sit esse potest. Alterum quod ideo sit possibile: quod iam est: per quod pars corruptibilis et per mutabilibus propria est: mortalis enim Socrates poterat esse cum non fuit: sicut ipsi mortales que sunt id quod ante non fuerat: potest enim homo cum non loquitur loqui: et cum non ambulat ambulare. Ergo hec pars s. in id dicitur quod iam quidem non est esse tamen potest. illa vero alia pars possibilis que s. in id dicitur quod iam est aliquid actu non potestate: vtriusque naturis accommodatur et sempiternis scilicet et mortalibus. Nam quod in sempiternis est: esse possibile est. Rursus quod est in mortalibus nec hoc a subsistendi possibilitate discedit: sed tantum differt quia id quod in eternis est nullo modo permutatur et semper esse necesse est: illud vero quod in rebus mortalibus inuenitur poterit et non esse: et ut sit non est necesse. Ego namque cum scribo inest mihi scribere. Quo circa et scribere mihi possibile est: sed quoniam ipse mortalis sum: non est hec potestas scribendi necessaria: neque enim ex necessitate scribo. At vero cum dicimus celum inesse motum: nulla dubitatio est quin necesse sit celum moueri: in mortalibus ergo rebus cum est aliquid et esse potest: et ut sit non est necesse: in sempiternis autem quod est necesse est esse: et quia est esse possibile est. Cuius ergo possibilis principaliter due sint partes vna que s. in id dicitur quod cum non sit esse tamen potest. Alia
tera

tera que in id predicatur quod iam est aliquid actu non solum potestate: huiusmodi possibile quod iam sit actu. duas ex se species profert: vna que cum sit non est necessaria. Alteram que cum sit illud quoque habet: ut eam esse necesse sit. Nec hoc solius Aristotelis subtilitas deprehendit: verum Diodorus quoque possibile ita diffinit dicens quod est aut non est. Unde Aristoteles id quod Diodorus ait non est illud possibile putat: quod cum non sit fieri tamen potest. Quod autem dixit Diodorus est id possibile Aristoteles interpretatur: quod idcirco dicitur esse possibile: quia iam est actu. Cuius possibilitatis modi duas partes esse docuimus vnam scilicet quam necessariam dicimus. Alteram quas non necessariam predicamus. huius autem non necessarie. due rursus partes sunt: vna que a potestate peruenit ad actum: altera que semper actu fuit aliquando res illa que susceptibilis illius est fuit. et illa quidem que a possibilitate ad actum venit: vtriusque partis contradictionis susceptibilis est: ut nunc ego scribo: et ex potestate ad actum veni: et agens possum scribere. ante enim quam scriberes erat mihi scribendi potentia. Sed ex potestate scribendi veni ad actum scribendi. Quare vtraque mihi conueniunt et scribere et non scribere. possum enim et non scribere: possum et scribere: que est quodammodo contradictio. Atque ideo quecumque a potestate ad actum veniunt: ea et facere possum et non facere et esse et non esse: ut qui loquitur quia ante potuit loqui quas loqueretur: et nunc ideo potest loqui quia loquitur et potest loqui et potest non loqui. Alia vero que nunquam antea potestate fuit: sed semper actu: aliquando res ipsa fuit que aliquid potestate esse diceretur: ad vnam rem tantum apta est: ut ignis nunquam fuit ante potestate calidus: ut postea calidus actu sentiretur: nec nix antea frigida potestate: post actu. Sed aliquando fuit ignis actu calidus: fuit et aliquando nix frigida actu. Quo circa he potentie non sunt apte ad vtraque. Neque enim ignis frigus incurrere: nec nix calidus vnum potest efficere. Quare facienda a principio huiusmodi distinctio est. Possibilis alia pars est que cum non sit tamen esse potest. Alia vero que actu est: et ideo possibile dicitur. Si enim esse non possit: nec est omnino: huius autem possibilitatis que secundum illam dicitur modum: quod iam actu sit: due partes sunt vna secundum id quod ex necessitate esse dicitur. Altera vero secundum id quod cum sit: non tamen esse ex necessitate aliquid arbitramur: huius autem non necessarie potestatis due sunt alie partes: vna que quoniam ex potestate ad actum venit: et esse et non esse recipiet facultatem. Altera que quia nunquam actu habere destitit. Aliquando fuit id quod dicitur ei esse possibile: ad vnam tantum partem apta est atque possibilis ad eam scilicet quam actu semper exercuit: ut igni calor vel nix frigus: vel adamanti durities: vel aque liquor. Sed nullus arbitretur ex necessarie possibilitatis specie esse id quod dicitur nunquam potestate fuisse actus quodammodo in quibusdam rebus: ut igni calorem: ipse enim extingui ignis potest. In illis autem que necessarie sunt: non modo qualitas a subiecta re discernere nunquam debet: quod videtur etiam in igni: a quo sua qualitas caloris non recedit. Sed etiam illud quod subiecta illa substantia immortalis esse videatur: quod igni non accidit. Sol enim et cetera huiusmodi corpora que superna sunt et celestia: immortalia pipatetica disciplina putat. atque ideo consentienter sibi docet solem necessario moueri: quod non modo a sole motus ille nunquam recedit: sed ne sol quidem ipse esse desinet. Illis ergo predictis id ad quod hec premissa sunt. i. consequentia

tia propositionum diligentius exequenda est.

Consequentie vero secundum ordinem sunt ita ponentibus. Illi enim que est possibile est esse. illa que est contingens esse: et hec illi conuertitur: et non impossibile esse: et non necessarium esse. Illi vero que est possibile non esse et contingens non esse: ea que est non necessarium non esse: et non impossibile non esse. illi vero que est non possibile esse: et non contingens esse. ea que est necessarium non esse. et impossibile esse. Illi vero que est. non possibile non esse. et non contingens non esse. illa que est necesse est esse. et impossibile non esse. consideret autem ex subscriptione quemadmodum dicimus.

Hec Aristoteles consentienter his que nos supra premissimus addidit de consequentia propositionum: que etiam manifesta sunt acute perspicentibus: tamen ne nos nihil huic quoque loco addidisse videamur: breuissimam expositionem ea percurramus. Primum voluit demonstrare: quoniam quecumque de possibili diceretur: ea etiam de contingenti veracissime dici possunt: atque ideo ait illi que est possibile esse consequenter esse illam que dicit contingere esse. Et ne in his aliquid discrepans videretur adiecit dicens: et hec illi conuertitur: ut intelligerem quod esset possibile hoc contingere: et quod contingeret illud esse possibile: que sibi conuertitur: ea equalia sunt atque eadem. Quicquid ergo in possibili dici potest: idem in contingenti predicat hec ergo id est contingens et possibile sequitur dixit illam propositionem que diceret non impossibile esse: et eam que necessarium negat id est non necesse esse. ait. n. Illi enim que est possibile esse illa que est contingere esse: et hec illi conuertitur: et ea que est non impossibile esse et non necessarium esse: tamquam si hoc diceret: et possibile esse sequitur contingentia. Et hec vtraque sibi conuertuntur: sed has sequitur non impossibile esse et non necessarium esse: hoc quas recte dictum sit neminem latet. Nam quod est possibile esse id esse contingit: ut sit non impossibile esse. Nam si esset impossibile: non diceretur posse esse: quod ut non esset ratio impossibilitatis astringeret. Ergo id quod potest esse non impossibile esse. Similiter autem non est necesse esse id quod posse esse dicitur. Hoc autem idcirco euenit quia id quod possibile predicamus ad vtramque partem facile vertitur. Nam et ut sit fieri potest et ut non sit. At vero necessitas et impossibilitas in alterutra parte constringitur. nam quod impossibile est esse: esse nunquam potest. Porro autem quod necesse est esse: non esse nunquam potest. Ergo id quod negamus impossibile esse: consentire facimus possibilitati. Id autem quod negamus necessarium: rursus eadem nature vim possibilitatis adiungimus: ut sit hoc modo dicendum: et ut verius loquamur ita dicendum est quod possibile est et esse potest et non esse. Rursus quod impossibile est esse: non potest esse. quod necesse est: non potest non esse. ergo si impossibile enunciationem negationis adiectione frangamus dicentes non impossibile esse: illi partem possibilitatis adiungimus. in qua esse posse aliquid dicitur. Sin vero necessarie propositionis rigorem negatione minui mus dicentes non necesse esse: illud euenit ut ad eam partem necessariam propositionem applicemus: que in possibilitate est: ut possit non esse. Quare possibilitates sequitur non esse impossibile: idcirco quia quod possibile est: fieri poterit eandem possibilitates rursus sequitur propositio: que dicit non necesse esse: idcirco quia quod possibile est: poterit et non esse. Aliter idem dicimus. quod possibile est non est verum dicere quoniam impossibile est:

De interpretatio. editionis secunde lib. sextus.

quia fieri potest. Rursus quod possibile est non est verum dicere quoniam necesse est. potest enim quod possibile est esse: idem non esse. Quare si de possibilitate im-possibilitas et necessitas recte dici non potest: eorum negationes possibilitati consentient: que sunt non im-possibile esse et non necessarius esse. Sed meminisse de-berimus eandem semper in omnibus de contingenti et de possibili rationes esse. De eo scilicet possibili quod cum adhuc non sit poterit tamen esse aut non esse. Ali-
am rursus consequentiam dicit hoc modo. Illi vero que est possibile non esse et contingere non esse illa que est non necessarium non esse et non impossibile non esse propter eandem causam hanc quoque consequentiam dicit. Illi enim que est possibile non esse et ei que est con-tingere non esse illa consentire, ait que dicit non ne-cesse non esse et non impossibile non esse. Hoc autem ideo quia quod potest non esse potest etiam esse. et rur-
sus quod contingit non esse contingit esse. At vero quod necesse est non esse illud non potest esse: quod autem impossibile est non esse, illud non esse non po-
terit, quare a possibili utraque discrepant. Namque pos-sibili tali que posse aliquid esse promittit: contrarium sentit ea que dicit necesse esse non esse. Rursus quia
possibilitas habet in se vim ut id quod potest esse: pos-sit et non esse: dissentit ab ea multumque discrepat que dicit impossibile esse non esse. Quod si sit propositio que predicat necesse esse non esse: et rursus que dicit
impossibile esse non esse a possibilitate dissentiant. Recte nimirum harum negationes possibilitati con-sentire creduntur. Possibiles autem propositiones
voco huiusmodi que vel in affirmatione vel negati-
one possibilitatem aliquam monstrant altera parte non interclusa: ut que dicit possibile esse aliquid ab hac non intercluditur ea per quas dici potest possibi-
le esse non esse, vel si quis dicat possibile aliquid non esse, ab hac rursus interclusum non est: ut esse possit, atque ideo affirmationem que dicit posse esse possibile
voco. Nec minus eas que dicit aliquid posse non esse. Et in istis propositionibus quas Aristoteles ponit: in quibus dicit possibile non esse: non videatur ita dicere tamquam si hoc modo pronunciet: ut velit inten-
dere aliquid impossibile esse: cum dicit possibile non esse. Ita enim hanc propositionem dicit non quod pos-sibilitatem illam auferat: sed quod dicat possibile esse al-
quid ut non sit. Subaudiendum enim est adiungen-dumque ad possibile verbum quod est esse: ut cum ille dicit possibile non esse: nos intelligamus possibile esse non esse id est possibile esse ut non sit. Tertiam conse-
quentiam ponit hanc in qua consentire dicit illi que est non possibile esse et non contingens esse illam que dicit necessarius non esse et impossibile esse, hoc ita planum est ut expositione non egeat. Quod enim non possibi-
le est: hoc fieri non potest. Quod fieri non potest ne-cesse est: ut non sit: quod autem necesse est ut non sit impossibile est. Recte ergo dicitur eas propositiones que dicit aliquid non posse esse et eas que dicit non con-
tingere esse consequi illas et que esse cum necesse esse ne-gant: et que impossibilitatem affirmant. Quod autem dicit tale est, non necesse esse contingens esse esse, necesse aut non esse non contingens esse, non contingens esse, et necessarium non esse, reliquam consequentiam in qua eas pro-
positiones que dicerent non possibile esse aliquid non esse: et non contingere non esse illis que proponerent ne-cesse esse: et impossibile non esse consentire dicit, neque illas habet hoc obscuritatem. Nam quod non est possibile

ut non sit: hoc impossibile est ut non sit, id enim quod dicimus impossibile esse idem valet tamquam si dicamus non possibile esse. Quod enim facit negatio in ea inter-pretatione qua dicimus non possibile: idem facit pri-
uatio in ea qua dicimus impossibile. Quod autem im-possibile est non esse: late patet quia necesse est esse. Ergo et quod non est possibile ut non sit: manifestum est quoniam necesse est esse, idem quoque et de contingenti dicendum est. Describit autem eas hoc modo, ut non solum mente et ratione capiantur: verum etiam subi-
ectis oculis facilius intellectus sit. Mos autem ut sit lucidior explanatio: de his duos facimus ordines: et in primo quidem eas posuimus que precedunt, in se-
cundo vero eas que sequuntur: ut sit multa facultas per se earum rationes non intelligentibus ad descripti-
onem tamen respicientibus que quas sequatur agnoscere.

Precedentes	Sequentes.
Possibile esse	Non impossibile esse.
Contingens esse	Non necesse esse.
Precedentes	Sequentes.
Possibile non esse	Non necessarium non esse
Contingens non esse	Non possibile non esse.
Precedentes	Sequentes.
Non possibile esse	Necessarium non esse.
Non contingens esse	Impossibile esse
Precedentes	Sequentes.
Non possibile non esse	Necesse esse
Non contingens non esse	Impossibile non esse.

Hac ergo descriptione facta quid Aristotele, comuni-ter de propositionibus universaliterque tractauerit nul-li solertius intuenti videtur ambiguum. Cetera vero que singulatim de eorum consequentijs disputauit: quam defatigari volumus lectores: sextum volumine expediet.

Libri sextus incipit.

Sextus hic liber longe commentationi ter-minum ponit: que quodam magno labore constiterit ac temporis mora. Nam et plu-rimorum sunt in unum coaccruate senten-tie: et duorum ferme annorum spacium continuo com-mentandi sudore consumpsimus. Neque ego arbitror quibusdam sinistre interpretantibus gloriose factum videri: ut quod dici breuiter posset id nos ostentatio-ne doctrine, non ad lectorum scientiam potius quam prolixitate ad fastidium tenderemus. Quibus respon-sum velim non hoc tam mendaciter esse sensuros: si prioris commenti perlegerent breuitatem: nam neque breuius explicari potuit angustissimorum obscuritas impedita sermonum: et quam multa ad plenam huius li-bri intelligentiam desint agnoscent. Quid autem utrumque opus legentibus utilitatis exhibeat: hinc fa-cillime mihi videtur posse perpendi. Quod cum hac secundam editionem in manus quisque primum sum-
pserit: ipsarum rerum spaciosa varietate confundi-tur: ut qui in maioribus mentem intendere nequit: editionis prime breuitatem simplicitatemque deside-ret. Quod si quis ad prioris editionis duos libros le-ctor accesserit: sumpsisse sibi ad scientiam quidam for-tasse videbitur, sed cum postremo hanc secundam co-gnouerit editionem: quam multa in prima ignoraret agnoscit: nec homines a legendo longum opus labore deterreat: cum nos non impedierit ad scribendum.

Sed